پښتو ژبلار

د ښوونځي لپاره

ليکونکی: ډاکتر ماخان مېرزی شينواری

خپرونکی: Ketabton.com انجنير شمشاد زهير

کال : جون ۲۰۲۱ بون=چرمني

راته ګرانو ملګرو

هر يو اروا ښاد پوهاند باوري

اروا ښاد پوهندوی ډاکتر ګل حسن وليزی

Ketabton.com

اروا ښاد پروفيسر ډاکتر نبی مصداق ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوي څښتن په نامه

نیولیک

سریزه ۳
نومویونه ۴
نومځانیوي ۵
کړنویونه ۵
خویویونه ۷
اړیکویوینه ۱۰
ادورب او ډولونه ۱۱
سرغونډالي او دولونه يي ۱۵
غونډالجوړونه ۲۱
یو نوم/ شینوم – یو نوموی - ۲۳
پرېدیکات (غونډالوینا) ۲۳
لاندې شیان شتون لري: ۲۳
اړیکویز شی ۲۳
غونډالجوړ ونې ۲۷
کړونی او پرې – یا نه کړونی (کېدونی؟)
۳۳ احالت (څنګه والي) ۳۳
سیده -، ناسیده شی ۳۶
ویی - یا لغات جوړونه ۳۷
حالت تکرار خو لوستل .. ۳۸
تړنویونه ۳۹
بدلون په تړنویونو ۱ کې ۴۲
سیده خبرې (ویناوی؟) ۴۳
خویویونه ۴۵
پوښتنغونډالي ۴۵
بنه بدلول، اوړېدل، بل.. ۴۶
پیداښت ۴۶
غونډاغړي ۴۷
ویین ویونه ۴۸
ویي جوړونه ،ویي پرېپوهېدنه ۴۸
غونډالشننه ۴۸
غونډالغړو ټاکنه ۴۸
سبجکت نومویونه ۵۰
غونډالوینا ۵۰
اړیکویز شی ۵۲
دوربال ټاکنې ۵۲
اتریبوت د غونډالغړي.. ۵۳
تړنوی او ناسیده خبرې (وینا؟) ۵۴
ترانزیتیویتي ۵۵ ت. د
ښوونځي په ژبلار کې ۵۶
رکتوس او اوبلیکوس ۵۸
پوښتنغونډاله ۶۵
اېنکلیتیکي نومځاینیوي: ۶۶
کاسوس رېکتوس او.. ۶۸
سیمانتیک ۶۹
پښتوته ناسم راننباسل.... ۶۹
ګرانو ژبپوهانو! ۷۴
یوه بله ستونځه: ۷۷
د علومو اکادمي ۷۸
نوې میندنې ۷۹
د ولس ژبه، که ۸۷
د ډاکټر ... کتابونو ۹۰
د .... لیکنې او ژباړې ۹۱
د ... ژوند ته یوه لنډهکتنه ۹۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه:

ژبې وڅېړی – ژبلار

دا لیکنې زه د الملنی له لیکنو څخه رانیسم، نو تکیه به مې هم په الماني ژبلار وي. پښتو هم یوه اسانه ژبه نه ده، خو ګومان مې دی، چې که ژبلار ته یې یو څه کار په سمه توګه وشي، همدومره سم اندیزه هم ده او کېدی شي ژبلاریزو ستونځوبیو ته یې په سم اندیزه او پوهنیزه توګه لار پیدا شي. د یوې سمې لارښوونې او چل ول سره کېدی شي د جملې یا غونډالې غړي وټاکل شي، بېلید – یا کومانځښنې به د کوچنیانو د لوبو کار وي.

ما غوښتل د ښونځي لپاره د پښتو ژبلار یوه ساده لیکنه وکړم او داسې لیکنې مې په الماني ادبیاتو ومیندلې، چې د هغې په مرسته مې دا کتاب ترتیب کړ.

زه دا لیکنه تاسو ته وړاندې کوم، په دې هیله چې د ګډکار سره به یې غښتلې کړو.

موږ کړی شو، چې یو ښه ګرامر په پښتو هم په ګډه سره ولیکلی - یا برابر کړی شو، چې مرسته سره وکړو او دا خو په دې اوس وخت کې کېدی شي. موږ سره د ن ج له لارې تړلي یو. ماته خو خپل دا لیکنه د الماني په مټه له الماني جوړه کړې او ستاسي وړاندیزونه هم په سترګو منم. ناسمونونه سمولی شو، که څه ورزیاتول غواړی، نو ماته یې وی نوم په انګرېزي یا الماني ولیکی، زه به هغه هم د الماني په مټه ورزیات کړم او له تاسو سره به یې ګډ کړم.

دې لیکنه کې بیابیا راوړنې شته. ما یې ترې تېرېدل ونه غوښتل یا نه غوښتلی شول.

دا د پښتو ګرامر په شوچه پښتو نه، خو په ورسره پوهوړ نابلده پښتو لیکل شوی. پرېپوهېدل یې ساده، خو ورسره بلدتیای ستونځي رامنځ ته کوي.

که ووایو، چې لهدې ویې سره بلد یو،نو همدا دې پاتې شي، زه پهدې اند نه یم. موږ چې د کوم ویې لپاره انډول پښتو وي لرو، هغه به ما لیکلی وي. موږ چې په ژبه کې څه لرو، هغه باید په ځانګړې توګه پوهنه او بیا په پښتوپوهنه کې تل او پهاړیینه ډول وکاروو، که نه ورکیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Nomen / Substantive نومونه یا نومویونه..

یادونه: که دا سوبستانتیو ته نومویونه ووایو، دما په اند به موخه ور وي (وړاندیزونه):

نومونه/ سوبستانتیو یا شینومونه ژوندي، شیان او کلیمې په ګوته کوي.

روښانه یا ځرګند نومونه/ سوبستانتیو شینومونه شیان دي، چې سړی یې ګوري، لمس کوي یې او حس کوي یې. له دې امله ،،نومویونه،،.

د بېلګې په توګه:مېز، پاڼه، غونډوسکه، پیاله.

ذهني نومونه/ سوبستانتیو شیان دي، چې پرې فکر کیږي او احساس کوي یې

بېلګې: کار، تفریح، خوښي، زړه بدي

نومونه/سوبستانتیو یا شینومونه کومې پېژندنځښې لري؟

نومونه/سوبستانتیو ګڼونښې(تعداد ښې) لري:

یواځنی یا یوګونی (مفرد) بېلګه: ونه، ګلاب، بړستن.

ډېر یا ډېرګونی(جمع) لکه ونې، ګلابونه، بړستنې

نوم/ شینوم یا نومویونه په پښتو کې دوه نرښځیوالي یا نرښځیتوب دي، چې د پیداښښت الې له لارې سره توپیریږي، داپه دې پرېپوهېدنه چې دا نومونه نارینه او ښځینه دي.

نر- ښځیوال یا نرښځېتوب د نارینه او ښځینه لپاره د ناټاکلو پېژند نځښو له لارې: یو، یوه، له یوه، له یوې، او ....

نرښځیتوب په پښتو ژبه کې د ځنې تورو یا نوره هم ښه زیات یې د غږلرونکو تورو له لارې ځخه پېژندلکیږي.

دا دې په ګوته وي، چې ځوک یې د کوم توري له لارې نه شي ټاکلی. دا په دې پرېپوهېدنه چې دا ټاکل کیږي نه، دا همداسې له پیداښښته دي، چې همدا یې ډېره غوره ده. زموږ ژبپوهان په دې هکله د پوره ناسمون سره مخامخ دي، لکه د ځ منځ ته راوړنه، چې ناسمه ده، دا په دې پرېپوهېدنه چې دوي د یوه غږلرونکي توري له لارې کړ یا کړنه او نوم غواړئ وټاکي، نو داسې ژبنیزه لار نه شته. د تورو له لارې ن-ښ نه ټاکل کیږي.

کوم توري دي، چې دا یې له مخې پېژندل کیږي (که ووایو، چې کوم توري دي، چې دا ټاکي، ناسمه ده، دا په دې پرې پوهېدنه چې ټاکل کیږي نه).

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- دا نربنځیتوب کېدی شي، یواځې په یوګونبنه کره شي:

نارینه په یوګونبنه: مېز/ په ډېرګونبنه: مېزونه

ښځینه په یوګونبنه: پیاله/ ډېرګونبنه: پیالې.

-- ډېرګوني (په نومیناتیو یا نومیز) د پېژندبخښي سره جوړېږي.

موږ په پښتو کې یواځې ناټاکلې پېژندنخښي لرو: یو مېز، یوه پیاله

Pronomen نومځاینیوي

Pronomen نومځاینیوي: زه ګورم، دما کتاب. دموږ موټر.زه، ته، هغه اونور
Adjektiv خویویونه (د موږ د پښتو ادبیاتو کې ورته ستاېپننوم وایې، خو د ما په اند دا خوي نوم به یې موخور وي، چې خوي نوم هم دی، ځکه چې د یوه شي خوي ښايي):
ښکلې ونه، لټ سپی.
Numerale ګڼیز: دوه (دوې) لارې، شپږم ټولګی.

غواړو چې ګڼونه په ګڼوننخښو ولیکو: ۲ لارې، ۶ – م ټولګی(۶ ټولګی ناسم دئ).
-- ځنې نومونه/شینومونه د هغه د پسېسیلبې په مرسته پېژندلکیږي.

- والی، - توب، ......

کوچنیوالی، نارینتوب،

کلیوال، کلیواله، نرولي، ښخولي.............

--Verben کړنویونه:
هغو ویی ته یو کړنوی وایي، چې څه کړل کیږي یا پېښیږي یا څه شی یا کیږي دئ
-- کړنوی په ځانیزه بڼه
یوګن یا یوګونی: ۱ . کس: زه ځم. ۲ . کس: ته ځې. ۳ . کس: هغه ځې.
Plural (Mehrzahl) ډېرګڼی یا ډېرګونی: ۱ . کس. موږ ځو. ۲. کس: تاسو ځئ. ۳ . کس: هغه، هغوي ځي

یادونه: په پورته کې: ۱. او ۲. د لومړي او دویم په ځای لیکل کیږي. زیات وخت – لکه د مخه مې چې ګوته ورته ونیوله- ۱ –م، ۲-م لیکل کیږي.

Hilfsverben مرستندوي کړنویونه: بېدل یا یل، چې ماته سم برېښي، لرل، کېدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرستندوې کړنویونو په مرسته بېلابېل وختونه جوړیږي،
د بېلګې په توګه: موږ تللي یو، موږ تللي وو، موږ به لاړ شو.

کله کله دا د ادورب، نوم یا خویوی سره ځانله وي.
د بېلګې په توګه: هغه لاندې دی. زه وږی یم یا لوږه لرم. زه نېکمرغه یم.

موډال کړنویونه: باید، غوښتل، اجازه لرل یا – ورکول...
هغه یا که غواړئ دا تل د یوه کړنوي د اینفینیتیو (بنسټبنه) سره په تړاو کې دي او د هغه سرچینه ییزه وینا بدلوي.
هغه کړی شي د بېلګې په توګه رابند کړي، یو څه هرومرو (مجبوریت) شي، یوه هیله یا غوښتنه(؟) ووایي(افاده کړي)، یو څه بېبندیزه یا خپلواک کړي.
بېلګه: هغه باید راشي، هغه دې بیده شي، زه کړی شم (د چا ومخ ته) ولولم.....

ناتوانه کړنویونه:

دا هغه کړنویونه دي، چې بنسټ نه بدلوي.

بنسټبنه .... ۱. بنسټ بنه .... ۲ . بنسټبنه.......۳ . بنسټبنه (۱)

انځورول .... زه انځوروم ...... ما انځور کړل.... ما انځور کړي وو

ویل .... زه وایم.... ما وویل............. ما ویلي وو

توانمند یا غښتلي کړنویونه : هغه دي، چې بنسټ بدلوي.

بنسټبنه............. ۱ . بنسټبنه.... ۲. بنسټبنه...... ۳ . بنسټبنه (۱)

ځغاستل............زه ځغلم........ زه وځغاستم.... زه ځغاستی وم.

لمبل .... زه لامبم........ ما ولمبل....... ما لمبلي

دایوه بنسټ بنه د بنسټکړنوي له امله ده او دا پسي بله تړې منځ ته راغلې بنسټبنه یا میراث دی. نه پوهیږم څه نوم ورکړم.

نالاریز (نا منظم یا بې قاعدې یا بېلاریز) کړنویونه

بنسټبنه ....۱ . بنسټبنه..... ۲ . بنسټبنه..... ۳ . بنسټبنه

تلل .... زه ځم، .... زه لاړم...... زه تللی وم

اړینه یادونه: د دې کړنو سره د وخت له مخې د کړنویونو بنه بدلیږي او پرته له دې، ځانګړو ویونو سره نومځای نیوي هم خپله بنه بدلوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: هغه کړنويونه، چې کېدل کيږي او بل يا پرې کړوني ته اړ نه دي، په هغوي کې نومځای نيوي بنه نه بدلوي.

بېلګه: زه ځم. زه لاړم. زه تللی وم.

دويم. هغه کړونويونه چې پرېکړونی لري.

بېلګه: زه خورم. ما وخوړه. ما خوړلې وه يا خوړلی وو. دلته يو څه شته، چې خوړل کيږي.

خويوی (عربي صفت) <u>Adjektive</u>

خويوييونه او ډولونه يې:

-- خويوی يو ځنګه والی ياحالت يا يو خوي په نخښه کوي،

په غونډاله کې دا سړی د لاندې پوښتنې په ځواب کې پيدا کوي يا ميندي:

يو شی ځنګه دی؟

د بېلګې په توګه: رنګه، ښکلی،ارام، مړاوی، خپلواک...

ځنې ادجکتيو يا خويويونه د پسې سيلبې له لارې پېژندلکيږي(پسې تړلی**Suffix**):
ناپای،-ور، -وړ – والی، - ځنی

-- ادجکتيو له دوه ادجکتيو يا له يوه نوم/شينوم او يوه ادجکتيو څخه جوړ دي:

دبېلګې په توګه: تياره شين، غټستر، رنګارنګ...
-- د ادجکتيو يا خويويونو کارونه:

موټر ګړندی ځغلي. (يېدل (د شته والي) په څېر پوره کونه، کېدل، پاتېدل(prädikativ).

ګړندی موټر. (نوم /شينوم ته ورزياتېدل(attributiv).

ګړندی ګټي. (د خپلواک نوم / شينوم په څېر(substantiviert)

که يو ادجکتيو يا خوي وی له يوه نوم/شينوم څخه د مخه راشي بايد بڼه بدل شي:

۱ ـ نوميز: کوښښي زدکونکی ځانګړی ستاينل کيږي.

۲ ـ خاوندوالی: دا د کوښښي زدکونکي لاس ته راوړنه ده. دلته ،، د ،، د خاوندوالي مورفيم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - داتیو: ستاینه وکوښښي زدکونکي ته ده. یا له کوښښي زدکونکي څخه ستاینه کیږي. له کوښښي هلک سره ستاینه مل ده. له کوښښي هلک کره ځو او همداسې نور.

۴ -اکوزاتیو: ښونکي کوښښي زدکونکی ستایي

یادونه: موږ به پښتو حالتونه له څلورو زیات ولرو، چې هغه د خبرو دي او باید وڅېړل شي. ما په دې هکله لیکنې کړي، که درانه ژبپوهان غواړي مرسته وکړي، خو ترې مننندوي به وم. (۱)

دا پورته لږ روښانه کوو: په الماني کې دا روښانه دي

و ۱ – ته: کوښښي. دلته زده کوونکی کوښښي دي، دا په دې پرېپوهېدنه، چې کړونی دی.

و ۲ – ته: دلته د ،، د ،، د واکوالي مورفیم ورزیاتیږي.

و ۳ – ته: د ،،و ،، له لارې بدلون دئ او همداسې له ،، له ،، سره.

دا د الماني دریم حالت موږ په پښتو کې لکه چې ډېر لرو. دې ته دې بیا ځانګړې پاملرنه وشي.

و ۴ – ته: دلته زدکونکی ناکړونی دئ او که پرېکړونی ور سره سم راځي، نو دا به یې نوره هم ښه روښانونه وي.

نورو او لا پسې روښانونو ته یې ګران لوستونکي سوچ کړی شي.

په نورو ژبو کې زیات ادجکتیو یا خویویونه جګېدی شي، خو موږ دا په پښتو کې هغسې نه لرو او د ۱۹۶۶ زک کې مې، چې په پښتو ټولنه کې په هکله خبرې کړې وي او هلته په کوټه کې څو ژبپوهانو شتون لاره د اروابښاد دوست شینواري په ګډون، داسې وویل شو، چې موږ دا په ډېر او خورا سره جګولی شو.

-- ډېر خویویونه جګېدی شي

بنستپوړی(زیاتېدنه یا مثبت) : ګړندی، جګ، ښکلی

۱ – لومړی جګېدنپوړی(کومپاراتیوKomparativ) ډېر ګړندی، ډېر جګ، ډېر ښکلی.

دویم جګېدنپوړی (سوپرلاتیوSuperlativ) خورا ګړندی، خورا جګ، خورا ښکلی.

یادونه: د ،،ډېر،، او ،، خورا،، په ځای ماته بل څه ښه مناسب نه برېښي، خو تاسو په کې فکر وکړی.

یادونه: پښتو د نورو ژبو په څېر داسې په لار جګېدنه نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- خویوی له پرتلییزویونو سره: لکه، یا، له، چا سره

ښه کېدونکی یا ډېرېدونکی: دومره همدومره ... لکه: زه (هم) دومره لوي یم لکه ته
Komparativ کومپاراتیو..... لکه، ... ته له ما څخه ډېر لوي یې.

یادونه: زموږ ادبیان لیکي: ترما ډېر لوي یې او دا ناسم دئ.
یو اړیکوی تل د هغه له نسبتوي سره څنګ په څنګ وي.
(نوم/شینوم، نومځاینیوی، خوی وی یا ادورب)
اړیکوی تل هممهال یا سملاسي د مخه یا پسې پروت وي

-- سرِی څنګه یو مخ ته – یا پسې ځای نیوی یا اړیکوی له ادورب څخه توپېرولی شي؟

یو مخ ته– یا پسېځاینیوی د یوګوني وي په څېر د غونډالي غړی یا غونډالغړی نه دئ.

-- یو ادورب د یوګوني وي په څېر غونډالغړی هم کېدی شي.

بېلګه: ټکی د ګردئ دباندې پروت دي(دلته پسېځاینیوی یا اړیکوی د نوم/شینوم سره د خاوندوالي څنګه والي یا په حالت کې دی).

یادونه: ما په پیل کې داپورته غونډاله داسې لیکلې وه: ټکی له کردئ څخه د باندې پروت دی.

دا دپورته غونډالې ناسمه لیکنه ده، ځکه چې په دې غونډاله کې به ټکی له ګردئ دباندې وي، خو هغه ځای به د ګردي له خاوندوالي څخه بل ځای کې دباندې وي.
ټکی د باندې پروت دی (ادورب – لوکال- یا ځایز ادوربال)
پرته له دې کېدی شي یوګوني ویونه د اړیکوي (مخ-یا پسېځاینیوي) او د تړنوي په څېر هم وکارول شي.

بیا: د ګردئ دباندې، په دې پرېپوهېدنه، چې دا دباندې د ګردئ پورې اړه لري او که وایو،، له ګردئ څخه د باندې،، ، نو کېدی شي، داد ګردي نه وي، دابه یو بل چېرته کېدی شي وي..
بېلګه:

هغه د ګاډېتګ ترخ کې له کړکۍ څخه کتل. (اړیکوی له نوم/شینوم سره د خاوندوالي په حالت کې)

هغه له کړکۍ څخه کتل، په داسې ترڅ کې چې دباندې زورور جکړ وو. (تړنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

präpositionen-- اړیکویونه

او په غونډاله کې یې ځای:

له نوم/شینوم څخه د مخه یا پسې

بېلګه: هغه د سین په اوږدو ګرځېد

-- د نوم/شینوم اخوا یا له نوم/شینوم څخه لرې کېدنه :

بېلګه: له سینغاړې څخه اخوا هغه کوچنی وچه (ټاپو) لیدلی شوه. له جلال ابد څخه لرې.

-- له نومځاینیوي سره:

بېلګه: څمری نن له ما کره شپه کوي. څمری نن له ماسره دئ

-- له خوینوم او نوم/شینوم څخه د مخه:

بېلګه: هغه د پستو، سرو شګو له منځ څخه و اوبو ته وځغلېد.

له ادورب سره:

بېلګه: هغه د شا له خوا څخه غونډوسکه منځګردئ پورې غورځوي.

Präpositionen اړیکویونو ته بېلګې: دا چې موږ تراوسه پورې اړیکوییونه څنګه بلل او کارول، د ې څېړنې سره هغهسې نه ده، چې توپیرونو ته یې د ګرانو لوستونکو پام رااړوم. بل ځای کې پوره څېړل شوي.

دبېلګې په توګه: پر،په، کې، باندې، پاسه، منځ (منځ کې)، (پر) باندې، څنګ کې، مخامخ، څخه، سره (له دې) و...(ته)، (له) امله، تر، سره له دې، پرته، دننه، پسې، له(وخت سره راځي)، مخامخ، شاته، دپاسه، کله کله، وحت ناوخت، پسې، دپاسه، دباندې، دېخوا، .....

یادونه: دماناسمون. په پورته کې پر او په د داتیو حالت پوره کېدونکي دي او ځانله څه ترېپوهېدنه نه لري، دا بلواک ویونه دي، دا بل ځای کې پوره روښانه شوې دي او دا **په** پښتو کې نوې میندنه ده

اړیکویونه په نخښه کوي:

- یو ځای (دباندې، لاندې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- یو وخت(څخه، ترڅ یا منځ کې)

- یو ډول او رقم(ټیک آو ټیک...).

-یو لامل(سره (سره له دې)، امله)

Adeverb ادورب او ډولونه يې:

-- دا وی ادورب په غونډاله کې یو غونډالغړی دئ او یا یو اتریبوت

لوکال ادورب (ځای ادورب)
-- چېرته؟ کومځای؟ (دلته، هلته، پاس، لاندې، دا، هغه، دباندې)

-- له کومه ؟ (له پاسه، له دباندې، ....)

چېرته؟ کومځای ته؟(ښي لورته، هلته، د مخ په لور یا مخته...)

Temporaladverb (Adverb der Zeit)
تمپورال ادورب (د وخت ادورب)

- کله؟ (لمرلوېد، سهار، اوس، وروسته، هغه وخت، نن ...)

-- څومره اوږد؟ (په ساعتونو، تراوسه، تل، له هغې ....)

--څومره دېر؟ (ډېر، کله کله، --- ...)

Kausaladverb (Adverb des Grundes)
کوزال ادورب (د لامل ادورب)

ولې؟ له څه امله؟، په څه ترڅ کې؟، له څه سره؟، له څه څخه؟، د څه لپاره؟)

Modaladverb (Adverb der Art und Weise)
مودال ادورب (د رقم او ډول ادورب)
څه ډول؟ څنګه؟

(د زړه له کومې، ځانګړی، بلډول، نېکمرغه، خرګند، بې ادبه، ډېرواره، تر، نږدې، ډېر، لږ، نږدې)

ادوربونه کېدی شي وکارول شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

- له یوه کړنوي سره په تړاو د څنګه ورکړې په څېر (زه دلته پاتېږم).

- له یوه خویوي یا له یوه بل ادورب سره په تړاو د اتریبوت په څېر(تل ارام پاتې شي، کله دباندې، کله دننه؟)
یو ادورب کړی شي د تړنوي دنده واخلي، که دا څنګیزه غونډاله ولري. تړنیز ادوربونه کېدی شي لکه خویویونه د خوندیوني او نیت یا قصد په څېر وویشل شي.

اړیکوینیز ادوربونه جوړیږي دبېلګې په توګه (له) ... څخه

- دې + پسې= دې پسې

- دې(ځای) + پسې= دې پسې

- څه +پسې = څه پسې

- څه+ هکله (باره) = (په) څه هکله
له تړنوي سره کېدی شي ویونه، ویونډلي(-ګروپونه) او غونډالې یو له بل سره وتړل شي.

دا د غونډالو خپلواک غړي نه دي او اتریبوت هم نه دي.

له ویونتړنو سره به ویونه، وییونډلي یا غونډلي یو له بل سره تړل کيږي؟

داخپلواک غونډالغړي نه دي او اتریبوت هم نه دي.

د وییونو تړنې:

بېلګه: سپین، غرنی او تورګل ګرځېدا (چکر) ته ځي.

سپینګل او ملالۍ سررول(بنسټرول یا اصل رول) لوبوي. (لکه په فیلم کې)

له وییډلو(- ګروپونو) سره تړنه

بېلګې: د ډلېکار لاس ته راړنې به په یوه ستره پلاکات یا یوه لیدونکي تخته لیک وښول شي.
په غونډالتړنو(**Parataxe**) کې له دوه سرغونډالو سره.

بېلګې: سپین فیلمجوړونکی دی او سپینګل د کامرې شا ته ولاړ دی.

ملالۍ غواړي موزیم ته لاړ شي، خو (مګر) سپینه په مینه سینما ته ځي.

Bei Satzgefügen (Hypotaxe) mit Haupt- und Nebensatz:
له سرغونډالي او څنګغونډالي سره غونډالزیاتونه یا ورزیاتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې: لمر بېرته ځلیږي، له هغې وروسته چې ورېنګي وورېده.

پوستوالا یا پوستوړونکي پوست راوړ، سره له دې چې د شپې توانمنده ورینګي وه.

د تړنویونو سره سړی کړی شي خپل نیت ووایي یا څرګند کړي:

(**kopulativ**): یو بل سره لړی کې

بېلګې: همداسې، او، لکه څنګه - لکه هم، هم، پرته له دې، له دې برابر، لومړی، پای، بالاخره(؟).

بېلګه: زه په سپورټتولنه کې غړی یم، همداسې په موزیک ښونځي کې هم.

(disjunktiv): څه پردیکول (پردي)

یا- او یا، یا....

بېلګه: موږ یا په ګاډي کې ځو یا په موټر کې.

(**restriktiv**): څه بندول یا رابندول یا کمول

مګر، ځانله، ټیک (فقط؟)، بیاهم، چېرته مخامخ، ترهغې، دومره لرې....

بېلګه: موږ اوس له درس سره پیل کوو، ترهغې چې ټول چمتو وي.
(**kausal**): لاملول (لامل راوړل)

ځکه، که، سره له دې، داسې چې.....

بېلګه:هغه تیاتر ته په وخت نه راغئ (را نه غئ)، ځکه ګاډی ناوخته راورسېد.

(**temporal**): وخت ورکول

په ترڅ کې، وروسته له دې،له هغې، تر....

بېلګه: هغه یو سخت ټکر کړی وو. له هغې (وخته) تل بیا دردیږي یا خوګیږي (که غواړئ درد لري).

(negierend): څه نه کول (او که څه نه ول، لکه تور، نه تور)

بې له ، په ځای . نه-بلکه...

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: هغه په ورېځو کې تېروت، چې په ځای یې بېرته کوټګی ته لاړ.

(konditional): یو شرط ایښول:

که، کله، بلډول، پرته له......

بېلګه: ملالۍ هرومرو غواړي تیاتر ته لاړه شي، که لا کارتې شته وي.

(komparativ): پرتله کول

څنګه، پس نو، کله چې، تیک داسې....

بېلګه:سپین داسې اغیز وښود، چې ګوندې هغه به ډېر زړه بدی وي.

(instrumental): لار ښول (الات ښول)

له دې سره، په دې ترڅ کې، په دې کې.....

بېلګه: هغه په څرګند ډول خپل توان ښه کړ، داسې چې --- یا ځکه چې ---- یا له دې سره چې هغه زیات تمرین وکړ.

(konzessiv): قانع کېدل یا قانع کول:

په رښتیا... مګر،سره له دې، کله چې .. مګر، هممهال،

بېلګه: سره له دې چې له جګړ څخه خبروو، خو موږ بیا هم لاړو.

(adversativ): څه مخامخ کول:

مګر،بلکه، له دې زیات،مخامخ، هم، بیاهم، د څه مخامخ، خو

بېلګه: هغه د کور کار نه کوي، خو په مینه سپورت ته ځي.

(proportional: نسبت څرګندونه (متناسب) یا پرتله ییز:

همغومره، څومره، څومره... همغومره

بېلګه:هرڅومره چې هغه ډېر کار کوي، همغومره ډېرې پیسې اخلي.

(modal): یو رقم او ډول څرګندونه یا ښونه
په دې چې، ځکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: هغه مور نیکمرغه کوي، په دې چې یا ځکه چې ناولتوب غورځوي.

Hauptsätze

سرغونډالي یا بنسټغونډالي: هغه غونډاله، چې پوره موخه څرګندوي او هو همداسې د ځنګغونډالي پیل کې راځي(تل داسې نه وي، خو د ې ته دې تل پام راوګرځول شي).

د غونډالي خونديوني له مخې سرى توپيروي:

Haupsatz als Aussagesatz:

سرغونډاله د ويناغونډالې په توګه

بېلګه: ورینګي وریږي. توپ رغړي. زدکونکی يوه غونډاله ليکي.

يادونه او پېژند: وينا هغه ده، چې يو ربنتيا ارزښا ربنتيا يا ناربنتياولري.

ويناغونډاله هغه غونډاله ده، چې ربنتيا ارزښت ربنتيا يا ناربنتيا يې ښوول کېدی شي.

ـ د ما د ،،سم اند،، كتاب كتلى شى.

Hauptsatz als Fragesatz:

سرغونډله د پوښتنغونډالي په توګه

بېلګه: (ايا) ورېنګي سبا وريږي؟ ولې غونډوسکه ورغړېده؟ (ايا) ته يوه غونډاله ليکې؟

يادونه: که پام مو وي، نو د ويناغونډالې او پوښتنغونډالې منځ کې توپير نه ليدل کيږي، نو دا پوښتنغونډاله به يواځې له پوښتننخښې سره موخه وره کوو او که ،،ايا،، به ورسره ليکو؟

په وينه کې يې بيا روښانه توپير شته.

Hauptsatz als Aufforderungssatz:

سرغونډاله د امريه غونډالې په ځېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ببېلګه: سملاسي يوه غونډاله وليکه! ناسمون مه کوه!ليکه!

سرغونډاله د درنښت امريې په څېر

بېلګه: هيله ده چې په غونډال ليکنې پيل وکړې.

يا: که هغه ته څه ووايې.

سرغونډاله د غوښتنغونډالي په څېر:

بېلګه: کاش چې تا ناسمون نه وی کړی! تا کړی شو چې پوهنتون پيل کړې!

سرغونډله د غږغونډلي په څېر:

بېلګه: ګوره، ډېر ناسمونونه دې درلودل! دا داسې ناوړه!

Infinitivsätze

ايفينيتيو د کړنوي بنسټېنه يا بللبنه او هغه ته خپله پرېپوهېدنه ورکوي.هغه له ويينسټ او پايونې جوړه ده. اينفينيتيوغونډالې له ټاکلو ويونو او اوړونونو يا ښه يې بڼه بدلونونو وروسته کارو‌و.

بېلګه : مخ ته لرل (د يو څه کړنې). زه مخ ته لرم، چې د تېنيس لوبه پيل کړم.

زيات وخت اينفينيتيوغونډاله له سرغونډالې وروسته ځای ياځای په ځای وي، داکړی شي چې د غونډالي پيل کې راشي..

= spätlateinisch (modus) infinitivus= نه نږدې ټاکونکی (نه له نږدې ټاکونکی)

اينفينتيوغونډالې د کړنويونو سره په بنسټبنه غونډالې دي.

Infinitivsätze ohne “zu”

اينفينيتيو غونډالې بې له،، ته،،

بېلګې: په څوکۍ ناست پاتې شه.

زه موټر ولاړ پرېږدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Infinitivsätze mit “zu”

له ،،ته،، سره

بېلګې زه وعده درکوم، چې (و) سبا ته له تا سره وګورم.

Infinitivsätze mit ”Modalverben”

اینفینیتیو غونډالې ،، مودال کړنویونه)

بېلګې: زه غواړم تا په روغتون کې وګورم.

ته کړی شې (اجازه لرې) د ټولګې سره رسختي یا ارامۍ ته لاړ شې

Infinitivsätze mit ”werden”

اینفیتیو غونډالې د ،، به،،

بېلګې: مور به نیاونیکه وګورو.

ته به ناوخته راشې.

:Partizipialsätze

پارتیڅیپغونډاله یوه څنګیزه غونډاله ده له پارتیڅیب ۱ سره(پارتیڅیپ پرېزنس) یا له یوه پارتیڅیب ۲ (پارتیڅیپ پرفکت) سره. دا برخغونډاله د سرغونډالې و شي ته موخه لري او داپارتیڅیپ په ډېرو حالتونو کې غزیږي.

بېلګه: په بریا هیله من، هغوي وخپل ټیم ته دعا وکړه.

یو پارتیڅیپ یوه ګراماتیکي یا ژبلاریزه بڼه ده، چې له یوه کړنوي را بېلیږي او له دې سره سره کله، کله د یوه خوي وي خوي غوره کوي، په ځنو برخو کې د یوه کړنوي خوي هم غوره کوي.

Partizipialsätze

پارتیڅیپ غونډالې د پارتیڅیب ۱(پارتیڅیپ اوس وخت) او پارتیڅیپ ۲ (پارتیڅیپ تېر وخت) سره جوړیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پارتیڅیپ ۱ له یوې پارتیڅیپغونډالي له دوه هممهالځغاستنده کړنو سره کارول کیږي.

بېلګې: په الوتکه کې ناست، جګېدو ته صبر کوي.

په ځمکه پروت، هغه ستوري ګوري.
په پارتیڅیپیالغونډاله کې له پارتیڅیپ ۲ سره کړنه په بنسټ – یا سرغونډاله کې کړنې څخه د مخه کړل کیږ.

بېلګه: پاس نا وخته ورکړل شو، تور لوبغاړي(تور ساتونکي یا ګولساتونکي) وکولی شو هغه ونیسي.

همدا اوس چې دی ویښ شو، هغه وو چې تلفون زنګ وواهه.

Die Satzreihe غونډال لړۍ

Der zusammengesetzte Satz یوځایشوې غونډالي

یوه غونډاللړی(Parataxe) – غونډالترڼه هم بلل کیږي- له دوه یا ډېرو برابرارزښته غونډالو څخه جوړیږي:

بېلګه: مور وکار ته ځي. پلار خرڅلاو ته.

مور وکار ته ځي(،) او پلار خرڅلاو ته.

Ein Satzgefüge (Hypotaxe)

غونډالزیاتونه (Hypotaxe)له سر- یا بنسټغونډالې (زیات وخت له یوه تړنوي سره تړلې) څخه جوړه ده.

په ژبلار کې د هیپوتاکس لاندې د یوې څنګیزغونډالي د بلې څنګیزغونډالي سره ترتیبول پوهیږو. یوه ګډوله غونډاله، چې له یو ځله یا له ډېرځلو هیپوتاکسو څخه لاس ته راغلې وي، په ژبلار کې غونډالزیاتونه پوهیږو. (کېدی شي موږ د مخه بل څه نومولي وي، خو زه ترې خبر نه یم. زه ملامته یم).

له غونډالزیاتوني څخه په ژبلار کې یوه ګډوله غونډاله پوهیږو، چې لږ تر لږه له یوې بنسټ – یا سرغونډالې او له یوې څنګغونډالې څخه جوړه وي(او یا هم زیاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګیزغونډالي ولري). غونډالزیاتونه د هیپوتاکس په مېکانیزم جوړه یا ودانه ده.
بېلګه: زدکونکی یو څه پوهیږي. هغه باید زده کړي.

زدکونکی پوهیږي، چې هغه باید زده کړي.

په غونډالزیاتونه یا له څو غونډالو یوه جوړونه....

په غونډالزیاتونه یا له څو غونډالو یوه جوړونه کې بنسټ-یا سرغونډاله او ځنګیزغونډاله.

ځنګیز- یا ځنګغونډاله د بتسټغونډالي مخ ته، ځنګ ته او یا د بنسټغونډالي منځ کې وي. هلته یوه غونډالزیاتونه منځ ته راځي.

ځنګیزغونډاله له بنسټغونډالي څخه د مخه:

بېلګې: دا چې یا ځکه چې باران وریږي، لوبه په کوټه کې کوو.

سره له دې چې زه وخت نه لرم، سینما ته ځم.

ځنګیزغونډاله د بنسټغونډالي پسې:

موږ لوبه په کوټه کې کوو، ځکه چې باران وریږي.

زه سینماته ځم، سره له دې چې وخت نه لرم.

ځنګیز غونډاله د بنسټغونډالي منځ کې:

بېلګې: موږ لوبه ، دا چې باران وریږي، په کوټه کې کوو.

زه، سره له دې چې وخت نه لرم، سنما ته ځم.

ځنګیزغونډالې

ځنګیزغونډالې کېدی شي د هغوي د دندې له مخې توپیر شي، بیا کېدی شي غړیغونډالې وبلل شي.

شیغونډالي(غړیغونډاله په نومیز حالت کې)

څوک چې وږی وي، باید وخوري.(څوک باید وخوري؟)

ډېر خوښیږم، چې ته مې نن کتو ته راځې . - څه (شی) مې خوښوي.

شیغونډاله(غړیغونډاله د خاوندوالي -، داتیو-، اکوزاتیو- یا اړیکوین شی په څېر یا بڼه):

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: زه په ياد لرم يا راوړم، چې هغې يوه جايزه ګټلې.(څه(شی) مې په ياد لرم؟)

سپين سوچ وواهه، چې هغه څه کړی شي.(سپين څه سوچ وواهه)

هغه هکپک وو، چې هغه يوه جايزه ګټلې.(هغه په څه هکپک وو؟)

Adverbialsätze: ادوربال غونډالې:

بېلګې:

هغه لمبا ته لاړ، (کله) چې هغه د کورکار پای ته ورساوه. (هغه کله لمبا ته لاړ؟)

سپين ناوخته راغی، ځکه چې ګاډی ناوخته شوی وو. (ولې سپين ناوخته راغی؟)

Attributsätze: اتريبوتغونډالې:

اتريبوتغونډالې په ژبلار کې يوه څنګيزه غونډاله ده، چې د يوه اتريبوت دنده لري، داسې چې له يوه نوم (سوبستانتيو) يا د يوه سوبستانتيو ګروپ په واک کې وي.

بېلګې: سپي، چې غاپي، نه داړي. يا داړل نه کوی.(کوم سپي نه داړي؟)
پيل(فيل) اموخت(عادت) لري، چې (هغه) سر خوروي) (پيل څه اموخت لري)

Konjunktioalsätze تړنغونډالې:

څنګغونډالې د تړنويونو له لارې لارښوديږي

کړنوی زيات د څنګيزې غونډالې په پای کې په ځای وي.
د خپلې غوښتنې يا نيت سره سړی دا توپيرولی شي:

Kausalsatz (Begründungssatz)
کوزالغونډالې (لاملغونډالې)

(تړنې: چې، ځکه، ځکه چې، دا چې، داسې په نامه(؟))

بېلګه: زه تا واده کوم، ځکه چې راته ګرانه يې.
سبا ته ښونځی نه شته، ځکه چې د رسختۍ پيل دی

Konditionalsatz(شرطی غونډاله)
(شرطونه: څنګه والی (؟) (حالت) د خبرو دې، کله (چې)،که، پرته له، بل ډول...)

بېلګه: نمرې به دې ښې شي، که تا درسونه زده کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه چای جوړوم یا کړم، که ته راځې.

Modalsatz (Satz der Art und Weise) (د رقم او ډول غونډاله،)
(کنجنکشن یا ترنویونه: داسې چې یا که چېرې، که چېرې،که)

بېلګه؛ تاسو لوبه ګټلی شی، که (چېرې) تاسو پوره وهڅېږۍ.

Temporalsatz (Zeitsatz)
(وختغونډاله)

(ترنویونه: (چې، له هغې، دې ...) وروسته، ترڅ کې، له هغې پسې، پورې(دلتهمې ،، تر،، لیکلی وو، خو د وروستیو څېړنو لهمخې ،، تر ،، ناسم دئ او څه پرېپوهېدنه نه لري. دا موصوع لږ پېچلې شوې، چې بل ځای کې به پرې وغږېږو)، ....)

یادونه: تر د ترنوي په څېر هم راځي، خو د له او ..... نورو ځاینیوی نه شي کېدی

۱۰ بجو تر ۱۱ بجو پورې. یا ۱۰ – ۱۱ بجو

بېلګه: ټولګی (هغه) مهال (د کاډو) تمځای ته راغلل، چې ګاډی راورسېد.

غونډالجوړونه

یوه ساده غونډاله څنګه جوړه ده؟

نجلی لیکي (شینوم (نوم)+پرېدیکات)

(ایا) نجلی لیکي؟ (پویتنوی+ شینوم یا نوم+پرېدیکات)

ژوندېپاتو د مړو (ومړو ته) دعا وکړه.(نومځاینیوی + خاوندوالی شی(د،،ته،، حالت)+ پرېدیکات)

پلورونکي له مشتریانو څخه خوښنه وکړه.(شینوم + داتیو شی + پرېدیکات)

ځوان ملګری ګوري. (شینوم + اکوزاتیو شی)

ښونکي لیکناسمون پام کې لري.(شینوم + اړیکویز شی+پرېدیکات)

زه په شینوارو کې اوسېږم.(شینوم+ځایوربیال + پرېدیکات)

ګاډی ناوخته ځي.(شینوم + وختیز ادوربیال + پرېدیکات)

سترنج د وختتېرولو له امله کړم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ما د ملګري سپی په اوبو کې لامبي. (د خاوندوالي اتريبوت+ شی+ځای ادوربال+ پريديکات)

کوم ځايبدلونونه شونتيا شته؟ يا کوم ځايبدلونونه کېدی شي؟ (خوښه مو) ځوان خپل ملګری ګوري. (شينوم+ اکوزاتيو شی+ پرېديکات)

پوښتنه يې هم همداسې ده، خو ،، ايا،، يې و مخه ته راتلی.

(ايا) دا ځوان خپل ملګری ګوري دا ځوان.(نوم+اکوزاتيو شی+ پرېديکات)

Subjekt (Satzgegenstand) und Prädikat (Satzaussage)

شينوم(غونډال اله) او پرېديکات (غونډالوينا)

(يادونه: پرېديکات هغه څه دي، چې يوه کړنه کړل کيږي يايوه کړنه کيږي)

د غونډالغړو سره

شينوم(غونډال اله) او پرېديکات(غونډالوينا) سره سړی کړی شي ساده غونډالي جوړې کړي.

بېلګې: کوچنی لوبيږي. موټر روانيږي. سړی پخوي. ښځه ګنډي.

د پوښتنې په بڼه: هلک لوبيږي؟ روانيږي موټر؟ پخوي سړی؟ ګنډي ښځه؟

يادونه: زه پرېکړه نه کوم، چې دا به څنګه راغلې وي. موږ په پښتو کې لکه غونډاله يو ډول ليکو او بيا پوښتننخښه پسې زياتوو او يا يې د مخه ايا ليکو. فکر به ورته وکړو.

شی يا ښه يې نومويی کړی شي

يو نوم/ شينوم – يو نوموی -

يو نوموی د مل سره-

يونوم/شينوم د اتريبوت سره -

يا هم يو نومځاينيوی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: په بخښنه. تاسو پوهیږي، چې دا پورته - د ،، وي،، په ځای لیکل شوی، دا په دې
ترپیوهېدنه،چې په هرځای کې د ،،-،، په ځای وي راتللی شي.
شینوم (غونډال اله)

زدکونکي زده کوي.

څوک یا ځه شی؟(نومیز)

څوک یا څه شی زدکوي؟ زدکونکی زده کوي.

شینوم: زدکونکی

Das Prädikat (Satzaussage)
پرېدیکات (غونډالوینا)

زده کونکی زدکوي.

څه کوي.... ؟ څه پېښږي...؟

پرېدیکات وایي، څه دي، څه پېښیږي یا څه کړل کیږي یا څه کیږي.

زدکونکی څه کوي؟ .... زده کونکی زده کوي.

برېدیکات زده کول.

پرېدیکات تل یو کړنوی دی.
شی – غونډالپوره کونه

لاندې شیان شتون لري:

خاوندوالي شي، داتیو شی، اکوزاتیو شی، اړیکویز شی.

خاوندوالي شي (ګرامري دویم څنګه والی یا پړر)

پوښتنه: د چا؟ د څه؟

بېلګه: ژوندیو د مړو دعا وکړه.

ژوندیو د چا دعا وکړه؟ هغوي د مړو دعا وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: دا ځنګه والی(پېر یا حالت) د الماني په متن دا لاندې څو بېل بېل ځنګه والي لري، چې هغه به یا همداسې نیسو او یا به خپل خپلواک نومونه ورکوو. که په دې څه لیکلشوي وي، خو ښه او که نه، نو بیا باید یوه ټولیزه څېړنه پرې وشي.

داتیوشی (دریم ځنګه والی یا پېر)

پوښتنه: له چا، له څه؟ (سره، څخه، کره)، وچا، وڅه؟ (ته) .....

یادونه: دلته د خبرو ډېر څهشته او هغه ،، د ما نوې میندنې،، کې ښهروښانه شوي.

قلم وملګري ته ورکوم.

قلم وچا ته ورکوي؟

و ملګري ته.

قلم له ما سره دی.

قلم له چا سره دی؟

له ما سره.

قلم له سپین څخه اخلم.

قلم له چا څخه اخلې؟

له سپین څخه.

نن له سپین کره وم.

نن له چا کره وم؟

له سپین کره.

یادونه:دې ته په چا، په څه؟ او پرچا او پرڅه ؟ هم ورزیات کړئ او همداسې و چا، وڅه ؟

دلته څه نور هم د ویلو شته، چې دا به بیا ورزیات کړم.

اکوزاتیو شی (څلورم ځنګه والی یا پېر، حالت)

پوښتنه: څوک، چا، څه (شی)؟

بېلګه: هغه و ماته دوه موټر راکوي.

نن د ما ملګری ګورم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه و چا ته دوه موټر ورکوي؟

هغه دا وما ته راکوي.

هغه نن څوک ګوري؟

هغه نن دما مګرى ګوري.

نن د ما ملګرى ګورم.

Das Präpositionalobjekt

اړيکويز شى

پوښتنه: له چا يا څه سره؟ د څه په هکله؟ پر څه - يا پرچا باندې؟ په چا يا په څه کې؟ و چا يا وڅه ته؟ چا يا څه پورې؟ (اړيکوي سره پوښتنه)

بېلګه: ښوونکي له زدکونکو سره د کار په هکله خبرې وکړې.
ښوونکي له چاسره خبرې وکړي؟ ښونکي له زدکونکو سره خبرې وکړې.

په څه هکله (له څه شي) ښونکي خبرې وکړې؟

ښوونکي د کار په هکله خبرې وکړې.

په خنو څنګه والو کې روښانه نه ده چې توپير کړي، چې ايا يو خپلواک غونډالغړى (اړيکويز شى) يا يو ورزياتونه (اړيکويز اتريبوت) مخ ته پروت دى.

د ګومان په څنګه والي يا حالت کې دواړه شونتياوې شته.

Mit den Satzgliedern
د غونډالغړو سره

شينوم يا نوموېي(غونډال اله) او پربډيکات(غونډالوينا)

کېدى شي سرى ساده غونډالي جوړې کړي؟

بېلګه: کوچنى لوبې کوي. موټر ځغلي، سړى پخوي، ښځه کار کوي

د پوښتنغونډالې په څېر: ايا کوچنى لوبې کوي؟ اياموټر ځغلي؟

ايا سړى پخوي؟ ايا ښځه کار کوي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: په پښتو کې دا پوښتنوی له ویلو څرګندیږي او زیات وخت د ،، یا ،، ورسره نه لیکي یا وایي.

اتریبوت- ورزیاتونه

اتریبوت خپلواک غونډلغړي نه دي.

ادجکتیوي یا خویوییز اتریبوت(هم: اتریبوتي خویوییونه):

خویوی یا هم ګڼوی له یوه نوم/سوبستانتیو سره زیاتیږي:

بېلګې: ښکلی کور. دما نوې غونډوسکه، دریم ځای

präpositionales Attribut:

اړیکوییز اتریبوت:

اتریبوت کېدی شي له ډېرو وییونو او له نورو وییونو – د یوه اړیکوي سره په تړنه- جوړ وي.

بېلګه: زه شمېرونی(کمپیوتر) له اعلاناتو څخه اخلم.

Genitivattribut:

خاوندوالي اتریبوت:

شي یا نوم ته په خاوندوالي ورزیاتونه

بېلګه: دما د ملګري سپی ښه روزلشوی دی.

د هنرمند انځورونه هکپکونکي وبرېښېده.

یادونه: موږ د څنګه والي یا حالت په هکله څه ستونځې لرو، په دې هکله مې په لنډ تېر وخت کې لیکنه هم خوره کړې، که هغه مو وکتله او د سمون په هکله مو یې فکر وکړ، خوښ به شم.

Partizipپارتیڅیپ:

د کړنوي لپاره یوه د نخښونې بڼه ده، چې د کړنوي (بېلابېل وختپوړی) او هم د خویوي (بدلونتوانوالی) خویونه لري او له دې سره د کړنوي او خویوي په منځ کې ځای نیسي (په دواړو پارتیڅیب شوی)

،، ،، تلونی،، د کړنوي ،، تلل،، اوسمهال پارتیڅیپ دی.،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

► Partizip als Attribut
پارتيڅيپ د اتريبوت په توګه

بېلګه: خوښو ليدونکو په خپلو ځايونو چغې کړي

هغه په ځغاستندي – يا ځغاستېتۍ (ور) زدکړه (تمرين) ورکوله.

غونډالجوړ ونې
وختونه
اوس وخت
ځم، ځو،ځې، ځۍ، ځي

Präteritum oder Imperfekt = **1. Vergangenheit**

لومړی تېر وخت: زه پرون تولـه ورځ کور کې وم ، ځکه چې (زه) ناروغ وم.

ما غوښتل سينما ته لاړ شم، خو بايد بستره کې پاتې شم.

ما تبه لروده او د غاړې درد.

تېر وخت ۲ Perfekt = **2. Vergangenheit**
تېر وخت ۳ ► Plusquamperfekt = **3. Vergangenheit**
راتلونکی . ۱ ► Futur I = **1. Zukunft**
راتلونکی . ۲ ► Futur II = **2. Zukunft**

تېر وخت او او ۳ . تېر وخت د مرستندوي کړنويونو ،، لرل،، يا ،، يل،، سره.

راتلونکي د مرستندوی کړنوي ،،به+ کړنوی،، سره. دلته هم مرستې ته اړتياده،

په پښتو غونډله کې کړونی چې د اينکليتيکي نومځاينيوو په بڼه دي، د کړنوي پای کې راځي او دا په ډېرو مهالونو کې او له دې سره غونډله- پوره غونډله- له يوه وي څخه جوړه ده، چې دا غونډله هممهال کړنوی او کړونی دواړه لري.

بېلګې: تلل: ځم، ځې، ځو او....لاړم....

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوړل: خورم، خورې...

مرسته: په پای کې د کړنې سره د کړوني ځاینیوي ځاینیوو تورو ته څه وايي؟

ایا دا توریز یا لنډ نومځاینیوي دي، که څنګه؟

وروسته څېړل شوي. لنډ: دا اینکلیتیکي نومځاینیوي بلل کیږي.

د کړنویونو بدلون یا بدلېدل (د لرل او به سره)

بېلګې ناتوانه کړنویونه .... بېلګې توانمند کړنویونه

اوسمهال: ..... زه وایم......... زه ځم

ته وايې .... ته ځې

هغه (ن، ښ) وايي ..... هغه (ن،ښ) ځي

موږ وایو..............موږ ځو

تاسو وایئ............ تاسو ځئ

هغوي (ن ښ) وايي............... هغوي (ن،ښ) ځئ

اوس تېر مهال یا پرفکت: ما ویل .... زه تللم(*)

تا ویل............... ته تللې

هغه(هغې) ویل .... هغه تللو، هغه تلله

تاسو ویل (ویلو)..... تاسو تللئ

هغوي ویل(ویلو).... هغوي تلل(تللې)

موږ وویل.................موږ لاړو (لاړلو)

تاسو وویل .... تاسو لاړئ (لاړلئ)

هغوي وویل(وویلو)..... هغوي لاړل (ښ لاړلې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرفکت :...... ما وويل............ زه لاړم (لاړلم)

تا وويل (وويلو)....... ته لاړلې

هغه، هغې وويلو ... هغه لاړه(لاړلو)

ښ. لاړه (لاړله)(توپیر په ه کې دی.

موږ وويلو .... موږ لاړو(لاړلو)

تاسو وويلو......... تاسو لاړلی

هغوي وويل ....هغوی(ن،ښ) لاړل (ښ. لاړلې)...

پلوسکوم پرفکت: ما وويل... زه لاړم فکر : ماويلي وو

تا وويل...... ته لاړلې .... تا ويلي وو

هغه، هغې وويل........ هغه(ن،ښ) لاړه (لاړله)

موږ وويلو .... موږ لاړلو

تاسو وويلو .... تاسو لاړلی

هغوي وويلو................ هغوي (ن،ښ) لاړلو (لاړلې)

راتلونکی ۱ : زه به وایم.................. زه به ځم

ته به وايې .... ته به ځې

هغه به وايي................ هغه به ځي

موږ به وايو........موږ به ځو

تاسو به وايئ............ اسو به ځئ

هغوي به وايئ........ هغوي به ځي

راتلونکی ۲ : ما به ويلي وي .... زه به تللی وم (*)

(c) ketabton.com: The Digital Library

تا به ويلي وي...... ته به تللي وې

هغه به ويلي وي........ هغه به تللي وي

هغهي به ويلي وي..... هغه به تللي وي

موږ به ويلي وي.......... موږ به تللي وو

تاسو به ويلي وي............ تاسو به تللي وی

هغوي(ن،ښ) به ويلي وي.....هغوي (ن،ښ) به تللي وي

لاندې ته يادونه: په لاندې کې د لرل او يل کړنويو سره بې له ځانيز نومځاينيوو هم دا غونډالي د يوه ويي په څېر سمې دي. لرم، يم او نور

Konjugation der Hilfsverben د مرستندوي کړنويونو يا کړونو بدلون		
Haben لرل	Sein يل	Werden به
Präsens		اوس مهال
زه لرم ته لري هغه لري موږ لرو تاسو لرى هغوي لري	زه يم ته يې هغه دی هغه ده موږ يو تاسو ياست هغوي دي	په دې بدلون کې لږ ستونځې شته چې ګران ژبپوهان مرسته کړی شي زه به (شم؟) او همداسې دا نور پام دې ورته وشي. ته به

(c) ketabton.com: The Digital Library

		هغه به موږ به تاسو به هغوي به
Präteritum – Imperfekt		
ما لرل تا لرل هغه لرل هغې لرل موږ، تاسو، هغوي لرل	زه وم ته وي هغه وه موږ وو تاسو وئ هغوي وو	
Perfekt		
ما، تا، هغه، هغې لرلي وو موږ، تاسو، هغوي لرلي وو	زه وم ته وې هغه وو موږ وو تاسو وئ هغوي وو	

(c) ketabton.com: The Digital Library

Futur I		راتلونکی ۱
ما، تا، هغه، هغې به لرل موږ ، تاسو، هغوي به لرل	ز ه به یم به یم هغه به وي موږ به وو تاسو به وی هغوي به وي	ز ه به شم ته به شې هغه به شي موږ به شوي تاسو به شوي وی، هغوي به شوي وي
Futur II		راتلونکی ۲
ما، تا، هغه، هغې به لرلې وي موږ، تاسو، هغوي به لرلې وي	ز ه به شوی یم ته به شوی یې هغه به شوی یي، هغه به شوې یي موږ به شوي وو تاسو به شوي وی هغوي بهشوي وي	ز ه به شوی وم. ته به شوی وې، هغه(ښ) به شوی وو(وه). موږ به شوي وو. تاسو به شوي وی هغوي به شوي وو ښځینه: هغوي به شوې وې

پورته ته یادونه: پهپورته کې دې ګران لوستونکي او ډېر درانه ژبپوهان هم مرسته وکړي
ا په هر بل ځای کې هم.

Aktiv und Passivکړونی او پرې – یا نه کړونی (کېدونی؟)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کړنغونډالې کې شی (غونډالپوره کونکی) په نه کړونغونډاله کې سبجکت (غونډال اله) کیږي.

کړنغونډاله(کړنبنه): ملالۍ(سبجکت) و هوګۍ(ابجکت) ته ډاډ ورکوي (پرېدیکات).
ناکړنوی (زورپېدبڼه): هوګۍ(سبجکت) ډاډمنه کیږي (د ملالۍ له خوا)

Aktiv اکتیو:

په یوه اکتیو- یا کړنغونډاله کې سبجکت کړونی دی، نو کړونی بیا په همغه حالت کې وي.

پېلګې: ملالې هوګۍ ډاډه کوي.(ملالی کړونې ده، هغه هوګی ته ډاډ ورکوي.)

هوګی ربړیږي.(هوګی په همغه حالت پاتې ده.)

ځلمی دړه وازوي. (ځلمی پخپله دړه وازوي.)

زه ښوروا لړم. (زه پخپله ښوروا لړم)

Passiv: نه کړونی یا کېدونی: دا نه کړونی د کړونې مخامخ دی، نو دا ناکړونی دی.

بېلګې: هوګۍ ډاډه کیږي. (هوګی پخپله څه نه کوي)

دړه وازیږي. (د دړې وازول پېښیږي. یو شی دا وازوي)

ښوروا لړلکیږي. (ښورا له دې سره څه نه کوي، یو کس یې لړي.)

Kasus احالت (څنګه والي)

اړیینه یادونه: دا حالتونه په پښتو کې همداسې راځي، خو په پښتو کې داتول په رکتوس او اوبلیکوس حالتونو کې خوندي دي او په بل ځای کې پوره څېړل شوي، چې هلته هرو مرو د ژبپوهانو مرستې ته هم پوره اړتیا لیدل کیږي، خو دا دلته راوړنهیې هم بې ګټې نه ده او ناسمه هم نه ده. دادې هم په یاد وي، چې دا له موږ سره په ژبپوهنه کې ډېر همرسته کوي، چې دموږ لپاره به ژبځېړنه کې نوي وي، نو له دې امله ستاسو مرستې ته هم پوره اړتیاشته، چې ناسمون او سمون ته یې سره فکر او څېړنه وشي.

د حالت په څېړلو پیل کوو، په داسې ډول چې د ما په پخوانیو لیکنو کې به لړ بدلون وګورو. دا چې دا بدلون به سم وي او که څنګه؟ په هغې باید اندونه سره بدل کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو د ژبلار لیکنه زیات وخت زموږ لیکوالانو له دباندنیو پښتوپوهانو څخه رانیسي. بله لار نه لرو، خو ناسمونونه باید پهکې وکتلی شو.

۱ – څنګه والي په هکله څه باید وپوهیږو؟

۲ – د کنترول پوښتني – د کنترول پوښتنه داسې کوو

۳ – بدلونونه- د څنګه والي له مخې په رښتینې څه بدلیږي؟

۴ – څنګه والي ته ولې اړتیا لرو؟

۵ – ۴ څنګه والي د یوه لید سره

۵ . ۱ – نومیز حالت

۵ . ۲ – د خاوندوالي حالت

۵ . ۳ – د و .... ته او همداسې نور حالتونه، چې بایدپرې وغږیږو

۵ . ۴ – د ناکړوني حالت

۶ – په پښتو کې حالت – په هکله يې غوره معلومات

په پښتو کې لاندې څنګه والي لرو

نومیز. خاوندوالیز، داتیو یا و...، ناکړونی یا کېدوني څنګه والی

دا حالتونه د نوم/سوبستانتیو او د غونډلو د نورو توکو په منځ کې اړیکې ښايي. نوم په پښتو کې هم د نومیز، خاوندوالي، داتیو، اکوزاتیو څنګه والي په غونډله کې ځای په ځای دی.

په ځانګړې توګه المانی کې د دې څنګه والي لپاره څنګه والي - یا حالتپېژندونکي څنګه بدل شي. په پښتو کې هم د نومیز او اکوزاتیو لپاره داسې راوړلی شو:

کېک خوندور دې (نومیز)

وما ته کېک راکړه (اکوزاتیو)

که غواړې سم څنګه والی یا حالت ومومې، کړی شې د کنترول پوښتنه وکړې:

حالت	نومیز	خاوندوال	داتیو	اکوزاتیو
بېلګه	هلک	د ملګري	و مور ته	سوغات ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنرولپوښتنه: څوک یا څه سوغات ترلاسه کوي. د چا مور کوچني ته سوغات ورکوي؟

هلک و چاته سوغات ورکوي. هلک و مورته څوک یا څه ورکوي؟

بدلون – د څنګه والي سره ټیک څه بدلیږي؟

له ټولو څخه د مخه (د ټولو سره له مخه ناسم دی) نرښځیوال باید د حالت سره سر
وخوري. دا نرښځیوال په ګوته کوي، چې نوم په کوم حالت کې ځای دي:
بېلګې یې راوړو او نور کېدی شي دا زما په نورو لیکنو کې وکتل شي.
پلار، د پلار، له پلار.... او دلته نور ډېر شته، چې بلځای کې څېړل شوي، پلار(په
اکوزاتیو حالتکې).
په پښتو کې ، څوک، چا، څه همهغسې دي، خو د حالت اړوند مورفیمونه ورزیاتېږي.
لکه: چا، څوک، څه؟ د چا، د څه؟ له چا، له څه؟ او نور او چا، څوک، څه؟

په غونډله کې یو نوم کم یا لږ یواځې وي- هغه زیات یا ډېر له یوه خویوي سره وي:
،دا یو ښه سړی دی،،
کله، کله یې په غونډله کې ځایناستی لیکل کیږي:
،، هغه ډېر ښه دی.،،

دا په دې ترېپوهېدنه چې نرښځیوال ، خویوی او نومځاینیوی په غونډله کې بدلیږي.:
،، زه د یوه ښه سړئ سره لیدنوخت لرم. زه له هغه سره نن ګورم..

څنګه والي یا حالتونو ته څه اړتیا لرو؟

د څنګه والي یا حالت په مرسته پوهېږو، چې نوم/شینوم په غونډله کې کوم رول غوره
کوي یا نیسي او په کوم ،، نسبت،، (اړوندوالي یا په اړیکو کې) د غوندالې د نورو ویپونو
سره ځای نیسي. بې له څنګه والي یا حالت به ډېرې غونډالې نه پوهېدونې یا هکپکونکې
برېښېدی یا وبرېښیږي.

لاندې وکورئ. په لومړئ غونډله کې به نومونه بڼه بدل نه شي او په بله کې به دا کار
وشي.

-- کوچنی مور ملګري لیک ورکوي،، دا هکپکونکې برېښي، که ؟ او یا څه نه وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچنی ومور ته دملګري لیک ورکوي..

که دا غونډله د پوښتنې په ډول ولیکو، نو داسې به وي:

څوک وچا ته د چا لیک ورکوي؟

څنګه والی یا حالت هغه دنده روښانه کوي، چې نوم یا همداسې نومځاینیوی یې په غونډله کې غوره کوي، او په غونډله کې یې د نورو وییونه سره ،، نسبت،، یا اړیکې په ګوته کوي..

دا څلور څنګه والي یا حالتونه به تل له تا سره مل وي، نو ښه پام اوو څېړنه یې همدومره اړیینه ده: دا نور نه څېړم، په ډېرو لیکنو کې څېړل شوي.

سیده -، ناسیده شی

سیده شی: پېژند: غونډالغړی، چې د کړنوي، په اکوزاتیو کې ، د غونډلې په واک کې دي او د یوه شي سینتاکتیکي دنده ډکوي.

مخامخ وی یې ناسیده شی.

۱ - کارونبېلګه: په غونډله کې. ،، زه دما د کورکیلي لټوم.،، ،، د ما د کور کیلي،، یو نومیز غونډال غړی دی، چې په اکوزاتیو ډول دئ او د یوه سیده شي دنده وکړنوي ،،، لټوم،، ته پوره کوي.

یوه غوره یادونه: موږ باید وهڅېږو، چې په خپلو ټولو لیکنو کې یو څه چې په پیداښښي توګه راغلی شي، بې پروا پرې نه ږدو. لکه په پورته غونډاله کې، چې د کړنوي د مخه ،، و ،، باید ولیکو. له دې سره د غونډالي څرنګوالی هم په پام کې نیول کږي، چې باید ونیول شي.

۱ – سیده شی نخښونه د سیمانتیکي دندې سره سراو کار لري، چې په ډېر دا ډول جوړښتونو کې خوندي ده، دا دکړنوي له کړنو څخه سیده اغیزمن شی یا ابجکت، چې هغه په دا ډول اړونده کېدنجوړښتونو شی یا ابجکت کیږي. ،، د کور کیلي د ما له خوا لټول کیږي.،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - ،، داسیده شی پسې نښتی له کړنویکړنو (یا د کړنوي له کړنو) څخه اغیزمن دی...،،

ویی - یا لغات جوړونه:Wortbedeutung/Definition

ناسیده شی

ویی پرېپوهېدنه/ پېژند

۱ – ژبه: غونډالبرخه، چې د کړنوي په واک کې دی، په ډاتیو ډول وي او د یوه شي سینتاکتیکي دنده پوره کوي. دا کلیمه د برخې په څېر د جینیتیو لپاره دنده هم پوره کوي –

او داتیو شی همداسې اړیکوي شي لپاره کارول کیږي. دلته نور هم ډېر څه شته، چې باید لیکل شوي وی، خو نور ورته سترړی شوم.

کارونېلګه:

-- په غونډاله کې: ،، زه له تا سره مرسته کوم،، ،، له تا،، نومینال غونډالغړی دی، چې د الماني په داتیو او پښتو کې ،، له تا؟؟؟،، حالت کې دي او وکړنوي ،، مرسته،، ته د یوه سیده شي دنده پوره کوي.

-- د ناسیده شي نخښونه د داتیو لپاره کله د همهغه پرېپوهنیزه کلمه د پاس کلیمي(دا پاس په دې پرېپوهېدنه دی، چې هغه بل څه خوندی لري. برخه ورته نه شو ویلی، هغه بیابل څه دي) لپاره کارول کیږي پرته له اکوزاتیو(سیده شی).

-- دا ناسیده شی په الماني کې (پښتو ته دې پام وشي) له سیده شي په څېر نه د یوه ناکړوني غونډالې سبجنک(نوم) په څېر کارول کیږي: ،، زه له تا سره مرسته کوم،، داسې کیږي، چې،، له تا سره به مرسته وشي،،، دا ناسیده شی ،، له تا،، په داتیو حالت پاتیږي.

Kasus (څنګه والی پېر یا حالت)

یادونه: په څنګه والي کې مې لیکنې تکرار راځي، خو بدلونونه پهکې شته. لوستلیې ماتهپهزړه پورې برېښي.
دلته به لږ څه روښانه کړو او ځنې.................

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الماني ژبې له مخې څلور څنګه والي یا حالتونه لرو. دا چې په پښتو کې څو دي، دې ته دې پام وشي او ودې څېړل شي. زه به خپل وړاندیزونه وکړم. دلته د ډېروالي کې یوائې د داتیو څخه څه راوپستلی شو.

۱ – نومیز پېر

پوښتنه: څوک، چا یا څه؟ (چا-، څوک-، څه څنګه والی)

۲ – خاوندوالي څنګه والی یا پېر

پوښتنه: دچا؟ د څه؟(د چا - ، د څه څنګه والی یا حالت)

۳ – داتیو

پوښتنه: له چا، له څه (سره، څخه، کره...)؟ وچا (ته)؟ ، (تر) څه- ، - چا پورې؟، په چا ،په څه (کې)؟ نور هم باید پام ورته وشي. یا

۴ – اکوزاتیو:

پوښتنه: څوک؟ چا؟ څه؟ دا او ۱ – څنګه والی یا پېر یو ډول ښتنویونه خوندي لري، خو دا په پرېکړوني څنګه والي حالت کې کارول کیږي.

یادونه: دا څرنګه والي یا پېرونه ما څو ځایه څېړلي او په اخرو لیکنو کې مې سمونونه پهکې راوستی، په ځانګړې توګه دریم څنګه والي یا پېر کې.

Nominativ نومیز:

ښځینه: ونه، یوه ونه، دموړ ونه. زیات یې : ونې.

نارینه: کور، یو کور، د تا کور. زیات یې: کورونه.

Genitivخاوندوالی:

ښځینه: د ونې، د یوې ونې، دموړ د ونې. ډېر یې : د ونو

نارینه: د کور، د یوه کور، د تا د کور، ډېر یې : د کورونو

Dativ داتیو:

له ونې (سره، څخه، کره...)

له یوې ونې (سره، څخه، کره...)

د موړ له ونې (سره، څخه، کره...)

له ونو (سره، څخه، کره...)، له کور

له یوه کور (څخه، سره، کره...)

د تا له کور څخه(سره، کره....)

له کورونو څخه

و تا (ته)، وهغه (ته) (ن)، و هغې (ته) (ښ) ، وهغوي (ن،ښ) ته.

په تا او ....، پر غغه....، او نور.

اړیینه یادونه: ماپه خپلو د مخه لیکنو کې داسې اندل، چې ګوندې دا ،،له...څخه،، دی، خو داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: دلته ډېر څه د ويلو شته او چې ايا دا ښځينه، نرينه او که بېل شي. په دې هکله باید فکرونه سره بدل شي او که له نورو ژبو څخه څه نور هم په کې بدلېدلی شي. دا پورهخبرو څه باید وي.

Akkusativاکوزاتيو

ونه

يوه ونه

دمورډ ونه

ونې

يادونه: دا اکوزاتيو او د نوميز ځنګه والي يا حالت کې يو ډول دي، خو لومړی کړونی دي او دا بل پرېکړوني يا ناکړوني دی.

کور

يو کور

د تا کور

کورونه

اتريبوت (پژندنخښو) سره بېلګې:

نارينه: زوړ چينار. د زاړه چينار. له زاړه چينار څخه. زوړ چينار.

ښځينه: ځوانه ونه. د ځوانې ونې. له ځوانې ونې څخه . ځوانه ونه

Der Konjunktiv ترنويي يا - لغات

کونيونکتيو يا کنجنکشن

Der Konjunktiv I

کونيونکتيو ۱ ترنويی ۱

۱ – کونيونکتيو زيات يوه هيله، يوه غوښتنه يا (يوڅه) رابلني ته وايي (افاده کوي).

دا چې ويل کيږي، لا تراوسه ربښتيا شوي يا کړل شوي نه دي، بلکه د ويونکي له خوا څخه داسې غوښتلکيږي.

بېلګه: - هوښ ولره

- سړی دې دوه هګی واخلي

- هغه دې صبر وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – له کنجنکشن ۱ سره ناسیده/ نه ویېزې (نه ور غږېزه) ویناوې جوړېږي.

بېلګې: ځوان وايي، هغه هره ورځ خپله د خوښې مړۍ خوري.

پلار وايي، هغه دې پیسې سپما کړي.

Konjunktiv II (Möglichkeitsform II)

کونیونکتیو ۲ (شونتیابڼه) ترنوییز ۲ :

۱ – کونیونکتیو ۲ یو څه وايي چې په خیال کې وي، خو عملي شوي نه وي.

بېلګه: که شونتیا یې وی یا که کېدی شي یا که کېدونکې وي، هغه به هره ورځ خپله د مینې مړۍ خوري.

ما به داسې نه وی کړي.

زه به داسې څه هیڅ (وخت) ونه کړم.

کونیونتیو ۲ زیات وخت د درنښت له امله هم کارول کیږي.

بېلګه: ما به هیله لرودی، چې تا دې یو ه غزل ویلی وی.

ما به تاته مشوره درکړې وی، چې دا کتاب دې ولولې.

۳ – کونیونکڅیون ۲ کارول کیږي، هغې پسې چې یو څه ته لاسرسی شوی وي.

بېلګې: نو دا به وو.

د ازموینې لومړی پړاو به تا اوس سرته رسولی وي.

۴ – کونیونکڅیون ۲ کارول کیږي، چې یو څه تېر او سرته رسېدلي وي.

بېلګه:که بس په خپل وخت راغلی وی، زه به په سم وخت ښونځي کې وی.

۵ – کونیونکڅیون ۲ کارول کیږي، که یو څه همدا اوس پېښېدلی.

بېلګه: که ما په همدې وخت کې پیسې لرودی، زه به له تاسره سینما ته لاړ شم.

۶ - کونیونکڅیون ۲ کارول کیږي، که یو څه لا نه وي پېښ شوي.

بېلګه: که مور د ښونځي کار دا اوس نه لیکلی، زه به نېکمرغه وی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Konjugation im Konjunktiv I

بدلون په تړنويونو ۱ کې

اوسمهال

زه ځم   زه وايم   زه خبرې کوم

ته ځې   ته وايې   ته خبرې کوې

هغه، هغوي ځي   هغه، هغوي وايي   هغه، هغوي خبرې کوي.

موږ ځو   موږ وايو   موږ خبرې کوو

تاسو ځئ   تاسو وايئ   تاسو خبرې کوئ

هغوي ځي   هغوي وايي   هغوي خبرې کوي

پايشوى راتلونکى **Perfekt**

زه دې تللى وم   ما ويلي دي   ما خبرې کړي

ته دې تللى وې   تا ويلې دي   تا خبرې کړې دي

هغه، هغوي تللي دي   هغه هغوي ويلي دي   هغوي خبرې کړي دي

موږ دې تللي يو   موږ ويلي دي   موږ خبرې کړي دي

تاسو دې تللي وئ   تاسو دې ويلي وي   تاسو خبرې کړي دي

هغوي دې تللي وي   هغوي ويلي دي   هغوي خبر کړي دي

راتلونکى ۱ Futur I

زه به لاړشم   زه به ووايم   زه خبرې وکړم

ته به لاړ شې   ته به ووايې   ته به خبرې وکړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه، هغوي به لاړ شي   هغه، هغوي به ووايي   هغه، هغوي به خبرې وکړي

موږ به لاړ شو   موږ به ووايو ،   موږ به خبرې وکړو

تاسو به لاړ شئ   تاسو به ووايئ   تاسو به خبرې وکړئ

تاسو به لاړ شئ تاسو به ووايئ   تاسو به خبرې وکړئ

هغوي به لاړ شي هغوي به ووايي   هغوي به خبرې وکړي

Futur II راتلونی ۲

زه به تللی وم مابه ویلي وي ما به خبرې کړې وي

ته به تللی وې تابه ویلي وي   تا به خبرې کړي وي

هغه، هغوي به تللي وي هغه، هغوي به ويلي وي   هغه هغوي به خبرې کړې وي

موږ به تللي وو   موږ به ويلي وي   موږ به خبرې کړې وي

تاسو به تللي وی   تاسو به ويلي وي   تاسو به خبرې کړي وي

هغوي به تللي وي   هغوي به ويلي وي   هغوي به خبرې کړي وي.

Die direkte Rede

سیده ویناوې یا – خبرې یا ګړېدل(؟)

یادونه: ما پورته د هغه اړوند وي دوه ډوله پرېپوهېدني لیکلي. دا توپیر لری. د سم اند له مخې وینا یو څه او خبرې بل څه دی. وینا یو ربښتیا ارزښت لري او هغه باید وښوول شي، چې داوینا ربښتیا او که ناربښتیا ده او خبرې دا نه وایي. دا به داسې ووایو، چې ټول هغه ویل، چې دا د وینا پېژند نه لرې، خبرې دي.

سیده خبرې د یوې غونډالې برخه ده، چې ویونه بېرته ورکوي، کوم چې ویل شوي وي.

دا ویل شوي چې په نخښه کړو، د نخښوننخښو منځ کې ځای په ځای کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شونتیاوې:
پلار وویل: ،، نن موږ یو چکر وهو.،،

،،نن موږ یو چکر وهو،، ، پلار وویل.

،، نن،، ، پلار وویل، ،، موږ یو چکر وهو،،.

،، ایا نن یو چکر وهو؟،، ، سپین وپوښتل.

،، موږ نن یو چکر وهو!،، ، سپین غږ کړ.

die indirekten Rede ناسیده خبرې

په ناسیده خبرو کې (نه وییزې خبرې) دا ویلشوې وییونه ببرته نه ورکوي، بلکه په یوه وییزه خبرې خبر ورکول کیږي.

سږی دبېلګې په توګه په کار اچوي، که سږی د یوه بل یوه وییزه خبره یو دریم ته ورکوي.

ناسیده خبرې دې په کونیونکڅیون ۱ کې ځای په ځای وي.

سپین ماته وویل، هغه نن د فوتبال (پښو غونډوسکې) لوبغالي ته ځي.

سپین ماته وویل، چې هغه نن د فټبال(پښو غونډوسکې) لوبغالي ته ځي.

لوبغاړی په اند وو، هغه په ښه حالت کې دی.

ناسیده خبره په کونیونکڅیو ۲ کې ده، که کونیونکڅیون ۱ څخه یواځنی روښانه وي:

سپین وویل، که د هغه مورپلار نن یو نوی موټر اخستلی وی. ما به هیله لرلی وی، چې هغوي نن دلته راغلي وی.
ناسیده خبرې زیات په اینديکاتیو وي، که روښانه وي، چې یوه ناسیده خبره مخ ته پرته وي، په ټوله کې یه یوه غونداله کې له یوه پیلویي سره .

سپین وایي، چې هغه د کورکار کوي.

موټروان په اند دی، چې دی مختګ لري یا ----،--لومړیتوب لري.

pas·siv نه کړونی

یوه کړنې ته لومړی بوخت یا کړونی، و یوې ټاکلې کړنې ته لومړی پل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خویوی یا خویگړ Adjektiv

۱ ـ له خپله ځانه له خپل ځان څخه څه نه پیلول او بې کړنې انتظار کول، شیان ځان ته راتلوني پرېښول، نه کړونی، ارام، موخې ته هڅېدونکی، نه کړونتوانمنده یا د څه لپاره هڅېدونکی.

،، هغه د سوچ بوچ ناکړونی پیداښت دی.،،

-پخپله په یوه څه کې نه کړونکی،څه چې ورسره پېښیږي، هغه به وي، په ځان تېرېدونې پرېږدي،،

۲ ـ په یوه شي کې پځپله بوخت، دا نه کول، هغه یا دا پر ځان باندې منل، یو څه له ځان سره پېښېدلو پرېښودوني، په ځان اغیز پرېښودوني.

،، هغه غوښتل په خبرو اترو کې نه کړونی نه وي،،

څه دا لاندې دي؟

(چا) (د چا) (له څه شی) سره (څوک) (له چا) سره وواهه؟

پوښتنه ده، چې موخه وره رامنځ ته شوې او په نوکانو کې حالتونه یا څنګه والي دي.

چا (نومیز حالت دی. ما، هغه، سپین...) یې په ځای راځي. د چا (دلته ،، د ،، د خاونداوالي مورفیم دی، دا ،، د چا،، د خاوندوالي حالت دی)

یادونه: په دې دوه حالتونو کې مور په پښتو کې شتونځې نه لرو، که څه هم په نومیز حالت کې بیا د (څوک) باندې بدلیږي او همداسې د پرېکړوني حالت کې هم بیا د ،، چا،، په ،،څوک،، بدلیږي. دې ته په الماني کې اکوزاتیو وایي. له چا (داتیو حالت دی، دې ته بیا په پښتو کې زیات بېلابېل برخې وایې او که پخپله حالتونه دي، لري).

Interrogativsätze انتروګاتیوغونډالي
روښانه ده، چې ته به په دې وینو کې ځانله پوښتننخښه په پام کې لرې. دا کېدی شي ډېره پارونکې یا په زړه پورې وي، چې ستا د ژبې نوي ویونه و پېژنې. پښتو ژبه په ټولیزه توګه یا په ټوله کې پوره پېچلې ده، خو زیات دا بیا هم بېخي سم اندیزه او یواځې کېدی شي، چې پېچلې روښانه شوې وي. ګرامر(پښتو ژبلار) ټکي په ټکي ژباړل شوی (*) ،، د لیکلو هنر،،. نن مور د دې لاندې د ویونو ـ او غونډالو پوهنه(۱) پوهېږو، دا په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترپیوهېدنه چې د دیوې ژبې لارسیستم. د نورو ژبو په څېر موږ هم کړی شو زموږ د پښتو ګرامر یا ژبلار په بېلابېلو موضوعچاپېریالونو ووېشو:

انعطاف. زموږ ستونځې دا دي، چې موږ په پوهنه کې د ویونو د څرنګه والي سره نه یو مخامخ شوي.

سړی په یوه څه هلته پوهیږي، چې ورسره مخامخ شي او په هغې کې یې پام ته راشي، چې څه څه دي؟

اوړېدنه، بڼه بدلېدنه: د دې دوه ویوواو نورو کارول باید موخور وي.

اوړېدنه کې لور یا موخه له یوې لور یا یوې موخې بلې ته اوړي.

بدلېدومي هغه دي، چې موخه همغه ده، خو د وي بڼه بدلیږي.

خوزند/transformiéren

بڼه بدلول، اوړېدل، بلډول کول.

د اوړېدل لاندې څه پوهیږو؟

۱ ا - ترانزیتیو یا خوزند تلونی ؟؟؟ : لور، ځای لور بدلول.
۱ ب – اوړېدل(ترنزیتیو، لکه په ۱ ا – کې د موټر لوربدلون ځان چمتو کول...: ب) رېفلکسیو یا بېرته راګرځېدونی راګرځېدل: ځان راتاوول، بل لور بنوول؟

پیداښت(بې له ډېرو):

ټولې هغه ژوندۍ او مړې څرګندېدنې یا پېښېدنې، چې بې د انسان د څه کړنې څخه شته یا منځ ته راځي پیداښت دی. یا پیداښتي دي

،، ناژوندی پیداښت،،

- د بوټو، ژوو، اوبو او تیګو، د ځمکې د سر برخو په څېر ټولوالی یا د ټاکلو ځایونو(چې انسانان نه وي ورغلي او یا له هغوڅخه نه وي جوړشوي).

،، غوړېدلی پیداښت،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويېوولونه

په پښتو کې .... ويېوولونه شته: نوم، ادجکټيو يا خوی وی، نومځاينيوی، ګنيزويونه، کړلويونه، ادوربونه، اړيکويونه يا نسبتي ويونه، تړنويونه او انترجکشنونه. دا ويونه کېدی شي په بدلېدونکو او نه بدلېدونکو ويېوولونو ووېشل شي .دا د يوه لنډه يادونهوي او نور مخ ته نه شم تللی.

غونډالغړي

د غونډالي جوړښت او موخه د غونډالي جوړښت په واک کې دی. دلته يا له دې سره بايد ته غونډالغړي او ويېوولونه سره ردبدل نه کړې. ويېول ټولکی يا کاتيګوري بلل کيږي، په کوم کې چې ته هر ځانکړی وی ترتيب کولی شې. غونډالغړي په څټ د يوې غونډالي توکي دي، دوي يوه دنده سرته رسوئ او کله کله کړی شي له يواځې يوه وي څخه جوړ وي، کله کله له ډېرو يونو څخه هم يا ويګروپونو څخه هم جوړ وي. د پښتو غونډالغړو پورې شينوم، برېديکات، شی لکه اکوزاتيو شی، خاوندوالی او داتيوشی او اړيکوی شی او همداسې ادوربالي ټاکنې، چې کله، چېرته، څنګه او يا ولې يو څه پېښيږی.

دا چې له کومو غونډالغړو غونډاله جوړه شوې ده، کړی شې د غونډالي د يوه ژورې څېړنې څخه راوباسې.

وختبڼه: موږ په پښتو کې درې وختبڼې لرو. اوسمهال، تېرمهال، او رتلونکی مهال. د دې لپاره چې دا مهالبڼې

Adpositionenاړيکويونه يا نسبتي ويونه د کسانو، شيانو يا پېښو په منځ کې اړيکې ټاکي. له دې امله اړيکويونه هم بللکيږي.دوی کړی شي کوزال**kausale** (بنسټ – پرته ، بې، په ځای)، لوکال**lokale** (ځای بېلګه: (کره، باندې)، تمپورال**temporale** (وخت- بېلګه: (له) څخه، شاوخوا، ترڅ، ته) يا موډال **modale** رقم اوډول – بېلګه: پسې پېښه، مننه) نسبتونه يا اړيکې روښانه کوي.

کوزال(بې ما، پرته له ما يا له ما پرته، د ما پر ځای)،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځاییز: (پر یوه بجه، د ۱۱ بجو شاوخوا، پر ۱۱ بجو باندې)، وختیز ـ له ۱۱ څخه

ګڼیز

ګڼیز ګڼنویونه دي او ګڼون یا تعداد، درجه یا د ټاکلو شیانوډېرې دي. داسې په نامه توانګڼونه هم شته(یو، دوه) یا هم څوموالیز (لومړی، دویم).

Interjektionen انترجکشنونه(ویین ویونه یا دویلو ویونه) دا وییڼویونه یا افاده ویونه دئ یا فقط ویل کیږي. دوي په رېښتیني د غونډالې سره یوغږیزوالي کې نه راځي، خو دا یوچا ته غږ کول یا جګ غږونه دي، چې د هغو سره ته ټاکلي احساسونې ویلی شې(کله آ، هی هی ، بوی).

ویي جوړونه او ویي پرېپوهېدنه

ویي جوړونې په ویي سپماکي همداسې چټک مخ ته ځي لکه ویي له منځه تلنې. که د لرولو ژبنیزو الو په بنسټ ویونه منځ ته راځي، نو دې ته ویي جوړونه وايي. د ویي جوړونې غوره یې یوځای اېښل شوي ویونه(ګډوله ویونه) او رابېلېدنې دي.

غونډالشننه

د دې لپاره چې سمه غونډالشننه وکړو، ته باید لومړی په یوګونو غونډالو غړو باندې یو لید واچوې یا وپېژنې

د غونډالغړو ټاکنه

غونډالې له غونډالغړو څخه جوړې دي. ته دلته زده کوي، چې ته څنګه غونډالغړي ټاکل شې او څومره غونډالغړي شتون لري یا شته دئ.

غونډلغړي څه شی دئ؟

لکه څنګه چې ته په ډاډ پوهېږې، غونډالې په خوښه نه دي جوړې شوې.دوي له غونډالغړو، په دې پرېپوهېدنه چې له وییونو یا اړوند وییوندلې څخه جوړ دي. غونډالغړي د یوې غونډالې په دننه کې یوائې یا فقط د پوره برخې په څېر غونډالې ته ور واچول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرې یا د بل ځای نیوي کېدی شي. سړی غونډالغړي په ترې نه تېرېدونکو او پورهکېدونکو غونډالغړو سره توپېروي.

د غونډالغړو او وییېولونو په منځ کې څه توپیر دی؟

دا غوره ده، چې ته غونډالوییونه د وییېولونو سره ردبدل نه کړې، که څه هم دوي کله ورته اوربېدلیکږي، د بېلګې په توګه ادورب(وییېول) او ادوربال(غونډالغړي).

وویېولونه د غونډالې توکي دي، له دې سره هر یو ویې تنظیم یا ترتیب کیږي. کړنوییونه،نومونه یا خویوییونه د وییوندولونو بېلګې دي.

غونډالغړي یې په ځټ یا مخامخ د غونډالې غړي دي. غونډالغړي بیا له بېلابېلو وییونو، وییېولونو یا وییېلو جوړ دي.

سپین چټک له ښوونځي څخه وروسته خپل د کورکار سرته رسوی، چې د خپل ګران ځمري لپاره ډېر وخت ولري.

- سپین: سبجکت یا نوم

- سرته رسوي: پرېدیکات(Prädikat په پښتو یې سم نه شم اړولی)

- له ښوونځ څخه وروسته: تمپورال ادورب

- چټک: مودال ادوربالModaladverbial

خپل د کور کار: اکوزاتیو شی

- چې دخپل ګران ځمري لپاره ډېر وخت ولري: Kausalobjekt

- ګران : Attribut

کوم غونډالغړي شته دی یاشتون لري؟

ترې نه تېرېدونکو غونډالغړو پورې نوم او پرېدیکات اړه (که غواړی تعلق) لري.

یوه پوره غونډاله لږ تر لږه دا دوه غونډالغړي لري. ټول نور غونډالغړی لکه **adverbiale** ادوربال ټاکنې یا شیان پوره کېدونکي غونډالغړي دي او نه هرمرو اړین.

ټاکل یا شیان یوه کونکي غونډالغړي دي او نه په زور اړیېن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Das Subjektسبجکت نومویونه

سبجکت تل د نومیز لپاره راځي او پوښتني ،، څوک، چا، یاڅه؟،، ته ځواب ورکوي.
سبجکنت په یوه غونډاله کې ښايي، څوک یا څه یو څه کوي. په هره پوره غونډاله کې باید یو سبجکت خوندي وي. سبجکت د بېلګې په توګه کولی شي، یو نوم، یو ځانیز نوم، یو نومځاینیوی یا یو نومیزکونکی وي.

نوم: ځوان بېدیږي.

ځانیز نوم: سپین بېدیږي.

نومځاینیوي: هغه بېده دی.

نومیز کونه: خرار زوروي.

له پوښتني ،، څوک، چا،څه؟ سره کړی شې په یوه غونډاله کې سبجکت وټاکې. دلته یو څو بېلګې:

پرون په تلوېزیون کې ښه فیلم و ښوولشو. پوښتنه: پرون پهتلوېزیون کې څوک یا څه وښوولشو؟ سبجکت: یو ښه فیلم.

هوګی په جګ غږ خاندي. پوښتنه: څوک یا څه (شی) په جګ غږ خاندي؟ سبجکت: هوګی.

دا چې ته پرون دلته وې، زه خوښ شوم یا وماته یې خوښي راوبخښله. پوښتنه: چا یا څه زه خوښ کړم؟

سبجکت(نومویونه): دا چې ته پرون دلته وې.

Das Prädikat پرېدیکات یا غونډالوینا

پرېدیکات وایي، چې دا شی څه کوي یا یې په تېر وخت کې څه وکړه. د پرېدیکات پسې د پوښتني سره پوښتي: دا شی څه کوي؟. سړی یوه برخیزه او دوه برخیزه پرېدیکا ت سره توپیروي. په لومړی بېلګه کې پرېدیکات بېدیږي دی. سړی پوښتي: هلک څه کوي؟ . په یو دوه برخیز پرېدیکات کې یوه دوه برخې شوی پرېدیکات مخ ته لرو، که په غونډاله کې له یوه پرېدیکات ډېر وي. په لاندې غونډاله کې دوه برخیز پرېدیکات خوندي دی:

- هلک بېدیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

- نن غرمه هلک بېده شو.

په دې غونډاله کې پرېديکات دی: هلک بېده شو. که پرېديکاتبرخې ويونه رابند کړي ياراغونډ کړي يا په غبږ کې ونيسي، چې هغه پرېديکات اړوند نه دي، نو سرې د پرېديکات غيږ يا غونډال نوکانو غږيږي.

د پوښتنې سره ،، دا شی څه کوي؟،، کړی شي ته پرېديکات وټاکې. ته دلته د پرېديکات ټاکنو لپاره يو جوړه غونډالي ميمې.

- په شيبو شېبو وريږي. پوښتنه: دا څه کوي؟ پرېديکات: وريږي.

- ما له ځمکلاندې څخه کتابونه راوړل. پوښتنه: ما څه وکړل؟ پرېديکات: (...) راوړل.

- دوي په جګ غږ خاندي. پوښتنه: دوي څه کوي؟ پرېديکات: (...) خاندي

خاوندولي- ، داتيو – او اکوزاتيوشی

شيان پوره کېدونکي غونډالغړي دي او کېدی شي له ډېرو ويونو جوړ وي. په يو هغونډاله کې کېدی شي، ډېر شيان خوندي وي. دا کېدی شي په بېلا بېلو ګرامري يا ژبلاريزه څنګه والي يا حالتونو کې وي او داسې د خاوندوالي شی، داتيو شی يا اکوزاتيوشی په څېر وي. ته د شيانو پوښتنه کوي، چې ته د ژبلاريزو حالتونو يا څنګه والو پوښتنه وکړې:

- خاوندوالي شی : د چا؟

- داتيو: له چا ؟، له څه؟ وچا؟، وڅه؟، په چا؟، په څه؟، پرچا؟، پرڅه؟... او داسې نور

- اکوزاتيو شيان: څوک، چا يا څه؟

دلته هم موږ دتا لپاره يو څو بېلګې چمتو کړي. د شيان داسې د غونډالغړو په څېر تاکې:

زه د ښکلو کلونو ياد لرم. پوښتنه : د څه ياد لرم؟ خاوندوالی: د ښکلو کلونو.

- سپين و ځمري ته يوه سپينه پياله سوغات ورکوي. پوښتنه: څوک يا څه سپين و ځمري ته سوغات ورکوي؟ اکوزاتيو شی: يوه سپينه پياله.

- زه د ما له ملګرو سره مرسته کوم. پوښتنه: زه له چا سره مرسته کوم؟ داتيو شی: د ما له ملګرو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکویز شی Das Präpositionalobjekt

اړیکویز شی یو شی دی، چې د اړیکوي له لارې، یوه مخوي سره تړلی وي. د نورو شیانو بل ډول کړی شي اړیکوی (یا اړیکګړ) په خاوندوالي، داتیو، اکوزاتیو څنګه والي کې وي. دا اړیکوییز شی کړی شي د دې پوښتنو سره وټاکل شي.،، وچاته/ وڅه ته.......................او داسې نور

اړیکوي شی د اړیکوي له مخې پېژندل کیږي. دبېلګې په توګه په لاندې غونډله کې: زه د ما له ورور سره ولمنځتون ته ځم.

د اړیکوي د شي پسې پوښتنه داسې ده: زه له چا سره ولمنځتون ته ځم؟

د اړیکوي شي لپاره نورې بېلګې:

زه دما و ملګرې ته دربېږم. زه وچا ته دربېږم؟ د ما و ملګري ته.

هوګی د زړه له کومې د هغې په سیتار لوبې کوي. هوګی په څه باندې د زړه له کومې لوبې کوي؟ د هغې په سیتار باندې.

ادوربال ټاکنې Adverbiale Bestimmungen

ادوربال ټاکنې هم د غونډالپوره کونو سره سر او کار لري. هغه د کړنو ټیک څنګه ولې روښانه کوي. لاندې ادوربالټاکنې سره بېلوو:

-- د ځای ادوربالټاکنې (لوکال) روښانه کوي، چې څه پېښیږي. د دې پوښتنه د ،، چېرته،، ، ،،وکومځای ته،، یا ،، له کوم ځای څخه؟ سره کیږي.

-- د وخت ادوربال ټاکنې(تمپورال) روښانه کوي ، چې کله څه پېښیږي. د دې پوښتنه د ،، کله؟،، ، ،،څومره اږد وخت،،؟ یا ،،څومره زیات،،؟

-- د دول او څېر ادوربال ټاکنې (مودال) روښانه کوي، چې یو څه څنګه شوي وي. د دې پوښتنه ده، چې څنګه.

-- د لامل ادوربالټاکنې (کاوزال) وایي، ولې یو څه پېښ شوي دي. د د پ،شتون ویونو سره پوښتنه کوي، چې ولې او له څه امله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره له دې چې ادوربالټاکنې او اړیکوییز شیان ورته کېدی شي، خو سړی کړی شي د پوښتنویونو په مرسته یو له بل توپیر کړي، لکه ولې یو څهپېښ شوي دي.

د د ادوربالټاکنو د ټاکل لپاره یې بېلګه.

-- ځمری د خرابې هوا له امله ښه خویه نه دی. پوښتنه : ولې ځمری ښه خویه نه دی؟ کاوزال ادوربال: د خرابې هوا له امله.

--غوټۍ او ځمری د اوبو وغاړې ته تللي. پوښتنه: غوټۍ او ځمری چېرته تللی؟ لوکال ادوربال. د اوبو وغاړې ته.

-- هغه له (زوړند) ټيټ سر سره کورته راغی. پوښتنه: هِغه څنګه کور ته راغی؟ د (زوړند) ټيټ سر سره.

-- زه نن سینما کې یم. پوښتنه: زه کله سینما کې وم. تمپورال ادوربال: نن.

اتریبوت د غونډالغړي برخې په څېر

اتریبوت خپلواکه غونډالبرخه نه ده. هغه یوې غونډالغړي ته زیاتونه ده او ځانله ځای نه لري. اتریبوت کېدی شي په بېلابېلو بڼو رامنځ ته شي.

Adjektiv-Attribut خوییز اتریبوت: که یو نوم د اتریبوت له لارې نږدې ټاکل کېدی شي، نو دا خوي وی یو اتریبوت دی. لکه د بېلګې په توګه: کوښښي زدکونکی.

Genitiv-Attribut خاوندوالي اتریبوت:دا اتریبوت یو د خاوندوالي او اړوندوالي یو څه ته ښايي او له دې سره د خاوندوالي په حالت کې دی: د زدکوونکي قلم.

Präpositionales Attribut اړیکوییز اتریبوت:

دا اتریبوت که اړیکوییز شی له یو اړیکوي سره تړل کیږي لکه د بېلګې په توګه: زدکوونکي له تورو بوټانو سره.

ادوربال اتریبوت: دا ادوربال اتریبوت له یوه ادورب څخه جوړ دي، دا یوه ویی ته زیاتوالی انځوروي، لکه د بېلګې په توګه: دا هلته پوښتنې ډېرې مرستندوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Apposition اپپوزېشن : یو اپپوزېشن و یوه نوم ته یوه ورزیاتونه ده او پخپله هم له یوه نوم انځوریږي یا جوړ دی او د یوې بېلېدننځښي له لارې سره رابندیږي.

بېلګه: مېرمن هوګې، چې د ښوونځي مدیره ده، ډېره سخته ده.

Konjunktiv und indirekte Rede ترنوی او ناسیده خبرې (وینا؟)

د کړنویونو سره اړوند یوه بله ګرامري کاتیګوري داسي په نامه مودوس دی. دا وی یو رېښتینی پېښه، یو امر، مګر یوه غوښتنه هم یا یوه کېدنه یا شونتیا ووایي یا افاده کړي. ترنوی د حالتونو لپاره راځي، چې تراوسه رېښتیني ، مګر کېدونکي دي. له دې امله دا امکاناتېنه هم بلل کیږي. په ناسیده خبرو(وینا) کې هم یا شرطییزو غوندالو کې، دا کارونه مومي. خو دلته یو څو توپیرونه شته، له کومه لامله، چې ترنوی ۱ او ترنوی ۲ سره باید توپیر شي.

Konjunktiv I ترنوی ۱ : راتلونکی ۱ په ناسیده خبرو کې پیداکیږي، خو په کره کارونو کې(چاته غږ کول، (له چا)غوښتل).

-- پلار ویل، چې هغه د دې لپاره وخت نه لري.

-- هغه دې خوښ ژوندی وي!(کره کارونه)

Konjunktiv II ترنوی ۲ : دا ته هلته کاروې، چې ته یو څه غواړې، او هم په ناسیده خبرو کې، په شرطي غونډلو او یا په ځانګړې توګه په درنښت جوړو جوړښتونو کې.

-- هغه به غوښتلو، چې که (کاش چې) دا څه ګرمه وی.(هیله).

-- کړی شم له تاسو هیله ولرم، چې وما ته یو څه له ځان سره راوړې.(هیله منده یا مؤدبه غوښتنه)

-- که ما د موټربیولو اجازه لرلی، زه به اوس تللی وی(شرطي غونډله).

(Eigenschafts-wort) **Adjektiv**ادورب (خویوی یا صفت)

.... ،، ښنګه ویونه،، خوږ، شین، ښکلی، سترِی، کوچنی، چټک، برګ(په غوصه).

(Umstands-wort) **Adverb** ادورب(ښنګه والي وی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- لوکال – یا ځاییز- ادورب: (یو)چېرته، ، کېنې، هلته، دلته، مخته، هرچېرته یا هرځای، دباندې او نور

-- تمپورال - د وخت ادورب: تل، تراوسه، له هغې، هېڅ (کله)

-- مودال – د ډول(رقم) ادورب: ښایي، په خواشینی، ټیک،، کم، ډېر، کله کله......

-- کوزال – د لامل ادورب: له دې امله، له دې سره، د دې لپاره

پرونومیال – حالت لپاره ویونه: په دې، ترڅ، داسې چې، (په) څه باندې

ناټاکلې پېژند نخښه (د نر-ښځېوالي لپاره):   یو، یوه

(Zweilaut) **Diphthong** دوه غږیز: یو دوه غږیز له دوه بېلابېلو غږلرونکو څخه لکه یو، دوه، بیا او نور.

(Befehlsform) **Imperativ** امربنه: کښېنه! ولوله! وخوره! چپ اوسه! ځان بدل کړه!

(Wirklichkeits-form) **Indikativ** رېښتین بڼه:نړۍ ښکلې ده. انسانان مري.

(Empfindungs-wort) **Interjektion**احساساتوی: ای، اوهو ، وی، پوو.

Transitivität (له لاتین *trānsitiō*) ترانزیتیواو اینترانزیتیو

ترانزیتیویتي(له لاتین څخه: اخوا تلل یا پورېوتل، اوښتل)

پیل یادونه: زه دالیکنې له الماني ادبیاتو رانیسم. کېدی شي ډېر د سمونونو څه یا په کې وي په کې دي. دا ډېر کار دی، کېدی شي دا ښه شوی وي، خو دا هم تاسو ښه کولی شی، نو مرسته مو مه سپموی.

ترانزیتیویتي(له لاتین څخه: اخوا تلل یا پورېوتل، اوښتل. زه ګوره اوړېدل نه لیکم، چې هغه لوربدلون ته وایي، دا په دې پرېپوهېدنه چې له یوې لور بلې ته اوړي. لور بدلوي) یو ژبلاریز خوي دی، چې و یوه کړنوي یا په ټولیزه توګه یوه جوړښت یا یوه غونډلې ته لیکل کېدی شي. ترانزیتیو مخ ته لرو، که په غونډله کې هم سبجکت او هم یو(سیده) ابجکت و مخ ته ولرو یا همداسې له یوه کړنوي وغوښتل شي. <u>intransitiv</u> اینترازیتیو هغه جوړښتونه همداسې کړنویونه بلل کېږي، چې سیده شی نه لري. که دوه شیان مخ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولرو، نو دا جوړښت همداسې کړنوی ditransitiv دیترانزیتیو(دي دوه ته وايي) بلل کیږي.

بیا:ترانزیتیو او اینترانزیتویا کړنیز – اوکېدنیز کړنوییونه او یا لازمي او متعدي: که ربښتیا ووایم، نو په لازمي او متعدي باندې نه پوهېږم او په دې هم نه پوهېږم، چې کوم یې لازمي او کوم متعدي دئ او دا څه پرېپوهېدنه لري، خو داالماني یې ګورم، نو دا یو یې کړل کیږي او دابل یې کېدلکیږي(داپه دې پرېپوهېدنه چې نه کړلکیږي)، نو ایا دابه کړلکېدونکي(کړلکېدونی) او کېدونکي(کېدونی) نه وي؟ او که غواړئ خوزند او ناخوزند.

بیا یې پېژند: هغه کړنوویونه ترانزیتیو دي، چې د سبجکت په څنګ کې ابجکت هم لري (دوه ارګومنتونه). اینترانزیتیو یې په مخامخ یو سبجکت بسیا کوي، داپه دې ترې پوهېدنه، چې دایوه ابجکت ته اړتیانه لري(یو ارګومنت) چې یوه غونډاله ترانزیتیو یا اینترانزیتیو دئ، کېدی شي له پرېبوهېدنې څخه یې وپېژنو. او د کړنوي له جوړښت څخه هم پرېپوهېدی شو، چې کوم یو وی ترانزیتیو یا اینترنزیتیو دي.

د دې لپاره بېلګې:

سپوږمی ډوډئ پخوي(ت)، ډوډئ پخیږي(اینت)

سپین کتاب لولي(ت) .   کتاب لوستل کیږي(اینت).

د ترانزیتیو پښتو پرېپوهېدنه: اخوا تلل یا پورېوتل (لکه له یوې پولې).

زموږ ځوان ژبپوه ښاغلي کامران منګل په خپل کتاب کې د دې لپاره لیږند کړ لیکلی.

زما پرېکړه: د دې لپاره موخور بلل: کړنیز کړنوی او کېدنیز کړنوی یا کړونی کړنوی او کېدونی کړنوی. د دې لپاره اړتیا نه شته، چې موږ دې د ت او اینت لاتین ویي پرېپوهېدنه ولیکو. دا د ما د وړاندیز نومونه هغه څه سیده په ګوته کوي یا ښایي.

په ټولنه کې: پلار او ځوی یا ځوي او پلار ترانزیتیو دي او ورو او بل ورو دا اینترانزتیو دي. له بل ته سیده تلل او له یو بل ته ناسیده تلل دي.

په ژبلار کې د ترانزیتیویتي د روښانونې په هکله نه هم اندیزوالی له بېلابېلو درسي اندونو له لارې هم منځ ته راځي. دلته د ښوونځي ژبلار اود ټولیزې ژبنیز ژبلار ي سره مخامخ لیدلور.

ترانزیتیویتي د ښوونځي په ژبلار کې

په ورځني ښوونځي ژبلار کې به ترانزیتیویتي د یوه ویي پر خوي باندې، چې د څنګه والی یا حالت اکوزاتیو واکوالی ولري، پیژندل شوي یا یې پېژند ورکړ شوی. د دې له مخې یو کړنوی ترانزتیو دی(چې ،،موخه ور،، کړنوی هم بلل کیږي)، که د هغه یو مللوبغاړی څنګه والی یا حالت اکوزاتیو ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونځي په ژبلار کې توپيرونه په پاسيووالي کې ده. يو کړنوی د دې له مخې ترانزيتيو دی، که د پاسيومخ ته تګ په لور کارول کېدی شي، چې له هغې سره (اکوزاتيو -) ابجکت يا شی سبجکت کيږي.

بېلګه: هغه پيسې ليږي – دا پيسې د هغه لخوا ولېږل شوي

په ژبپوهنه کې ترانزيتيويتي

په ټوليزه ژبپوهنه کې د دې (د ښوونځي ژبپوهنې له مخې) په ځېنې لړ روښانه شوی. په دې ترڅ کې چې د ښوونځي ژبلارې له مخې اکوزاتيو د د ترانزيتيو ټاکنو پېژندنښو په ځېر په چوپړ کې دی، نو په ژبنيز ليدلور کې د اکوزاتيو منځ ته راتګ د يوه جوړښت ترانزيتيو خوي په ځېر راوړل کيږي. په ژبپوهنه کې ځنګه والی ، حالت يا کاسوس په سر کې يې پېژند د ترانزيتيويتي له مخې ورکول کيږي. له دې سره د هغو ژبو لپاره هم لار وازه ده، چې اکوزاتيو (لکه Ergativsprachen) نه لري او کېدی شي د تراتزيتيويتي پېژند ورکړل شي.

دا موضوع ډېره ځېړنه دما لپاره هم ستونځمنه ده. ډېر څه لري، خو هغه له وتونژبې څخه يې را استل ومو خه ژبې ته لړ څه ډېريږي او پېچلي کيږي هم.

لنډ ښوونځي کې اکوزاتيو او په ټوليزه ژبپوهنه کې بې له اکوزاتيو هم پېژند لري.

خو د دې لپاره به بېلګه راوړم:

سپي پوليس واړه.

پام، سپی داړي.

دا دويمه غونداله يوه ټوليزه پرېپوهېدنه لري، دويمه يو ځانګړی حالت روښانه کوي.

نورې بېلګې: کوچني غاب مات کړ(ت). غاب ماتيږي يا غاب مات شو(اينت)

مور مړی پخوي(ت)، مړی پخيږي(اينت)

لمروړانګې د واورو سړي ويلې کوي(ت). د واورو سړي ويلې کيږي(اينت).

کړلکيږي او کېدلکيږي يا کړنيز او کېدنيز.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رکتوس او اوبلیکوس یا ولاړ او پروت حالتونه.

پیل یادونه: ما په ډېرواره حالتونه لیکلي، هغه هم په دې د پښتو حالتونو کې خوندي دي او د پښتو حالتونه له الماني څخه توپیر لري. ما پخپله ډېرې لیکنې په څلورو حالتونو کړي او اوس به دا په پښتو کې حالتونه وڅېړو:

په پښتو کې دوه حالتونه شتون لري. رکتوس او اوبلیکوس

Ca|sus rec|tus,د رکتوس – یا ولاړ حالات

ویي پېژند: ژبنیز نومیز<u>Nominativ</u> ولاړ حالت کلیمي سرچینه: لاتین "casus rectus" ،،نبغ، ولاړ حالت یا څنګه والی،، ، همغه پرېپوهنیز یوناني "ptōsis orthē" مخ ته لرو.:

مخامخ ویي یی<u>Casus obliquus</u> اوبلیکوس حالت دی.
نومیز حالت رېکتوس حالت دی: دا کړونی حالت دی، چې له دې امله ولاړ حالت هم ورته ویل کیږي.

— په بنسټیزه توګه دې ته مخامخ یا برعکس او دې نورو حالتونو ته کاسوس اوبلیکوس دی، چې څنګیز، ننوتي، پروت، ... حالت دي.

Casus obliquus (Deutsch)اوبلیک څنګه والی:

ویی ترېپوهېدنه/ پېژند:

١ – ژبنیز: نه ولاړ -، پروت –، ننوتی – ، وتلی او یا کوږ څنګه والی (حالت). له دې امله به بسیا وکړي، که پروت حالت یې وبولو.

اوبلیکوس یا پروت څنګه والي دا لاندې څنګه والي خوندي لري:

بلواک څنګه والی: جینیتیو، داتیو، اکوزاتیو، ابلاتیو او دا اوس هم غږیزد کلیمې بنسټ: له لاتینبلواک حالت یا – څنګه والی، چې یوناني ترېپوهېدنه یې هم همدا ده بلواک کازوس، اوبلیک کازوس، ناولاړ، زوړند یه پروت څنګه والی.١ – کازوس اوبلیک جینیتیو، داتیو او اکوزاتیو دي. دا مې په بل ځای کې څېړلي، چې په پښتو کې نور څنګه والي هم شته، لوریز،.. د پوره څرګندونې لپاره دې هلته وکتل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نورو حالتونو لپاره مخ ته ځو:

یادونه: که دا لاندې بیا هم راغلي وي، لوستل یې بد نه دي.

Enklitische Pronominaاینکلیتیکي نومځاینیوي.

اینکلیتیکي نومځاینیوي یوه کیدنه لري، چې له یوه کړنوي سره ورزیات یا ورسره ونښلي یا ورسره ویلې شي. کړنوی + ځانیز پسې تړی. ډېر زیات د خبرو ژبه همداسې په شاعری کې منځ ته راځي. په ډېرو لیکنیزه ژبه کې ترې ډډه کیږي یا دا د کړنوي سره یوځای په یو بل کې سره وېلې یا ولې شوي، چې یو نوی ویي منځ ته راوړي چې د دې تړنې سره پرېپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلګې په توګه: اینکلیتیکي نومځاینیوي د یوه شي دنده لري، که دا یوه کړنوي سر ورزیات شي.

ګډوله کونه

– کړنویي + ځانیز پسېتړی په وېینژبه او لیکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه یې

– ځانیزمختړي نومځاینیوي یا اینکلیتیکي نومځاینیوی + کړنوی، چې دا دواړه به لړ. د څېړنې لاندې ونیسو.

دا نومځاینیوي، نو څنګه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښایم. که غواړې وتا ته عکسونه ښایم.

دا نسبتي وی و پسې ځاینیوی یاپوستپوزېشن ،، ته،، ته یو اوبلیک دی. او د الماني داتیو څنګه والي ته انډول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څیر د موخه لور (چېرته) دنده لري. بیلګه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړیکوی) د انګورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړیکوی) انګورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړیکوی) وتا(حالت) ته (آړیکوی) دروړه.

ګورو، چې ټول اړیکویونه پسځاینیوي یا پوستپوزېشنونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

د اینکلیتیکي نومځاینیوي څلور دندې: زه دې، ته مې، هغه مو، دا یې....

دا څلورواړه په یوه ګډوله یا لړۍ څنګیزه غونډاله کې

زه دې دلته راوغوښتم، چې ته مې ولیدې او هغه مو، چې ولیده دایې وویل:

لوریز نومځاینیوي

لوریز نومځاینیوي: نومځاینیوي را، در، ور یوه لور غوره کوي، نو له دې امله لوریز نومځاینیوي.

لرو: ـ (را، در، ور) (سره،څخه،کره، ته، پورې، کې، باندې،...)

په پورته کې په لومړي نوکانو کې نومځاینیوي دي او په دویم کې اړیکویونه یا پسېځاینیوي دي، چې په نومځاینیوو پسې تړلي راځي. دا بیا داسې همم لیکلی شو:

له ما، له تا، له موږ،له هغه......سره(څخه، کره) ، وما ته، وتا ته، وهغه ته، پر میز باندې یاپر هغه باندې....په کور کې

ـــــ داسې له یوه توري جوړ نومځاینیوي شته، موږ چې یو څه کوو، په پای کې د هغه کړونې پسې نومځاینیوی(انکلېتیکي نومځاینیوي بلل کیږي(په لیکنه کې یې پیژند شته)) ورزیاتوو یاورسره نښلوو

بېلګې یې: ځم، ځو،ځي ، ځئ، ځي(د دریم کس ن، ښ یو او ډېرو لپاره).

دا یو وییېزې یا له یوه ویي جوړې پوره غونډالې دي.

ــــ له بلې لور له داسې کړونو سره دا را، در، ور نومځاینیوي مخ ته تړل کېږي او کړنویي پسې هممهال دا د ـم، ـې، ـئ او نور هم تړل کیږي او داسې یووویيزې پوره غونډالي جوړوي: درځم، راځي، ورځم او نور. دا به د روستاړو او مختاړ او ـ مشوره. څنګه ونوموو. دا لوریز نومځاینیوي، کړنویي سره د مخه تړلي او پسې تړلي یې دا اېنکلییکتیکي نومځای نیوي دا یوه کړنوويي او دوه وو نومځاینیوو سره په ګډه یوه یوویېز هغونډاله جوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: په دې هکله مې – د ما نوې میندنې کې- هم پوره لیکنه شته

ابلاتیو (Ablativ (Deutsch

ویې پېژند: لاتین ژبلار: ابلاتیو د پرېدیکات نږدې پېژندنې ټاکلو په چوپړ کې دي. دا حالتونه ورکوي، چې د هغو لاندې کړنه کیږي. دا داسې کارول کیږي
Ablativus instrumentalis اله ییز ابلاتیو: د پوښتنې په ځواب کې:،، له څه یاڅه شي سره،،؟ ، ،، د څه له لارې څخه،، ؟، ،، له چا سره یوځای،،؟

– Ablativus separativus د بېلېدنې ابلاتیو: د بېلېدنې ابلاتیو پوښتنې ته دی، چې : له کومه څخه،،؟ ، ،، له څه څخه،،؟

Ablativus comparationis

د پرتله کونې ابلاتیو له و چا ته یا نسبت و چا ته سره

Ablativus limitationis

د کلیمې د رابندونې ابلاتیو په پوښتنه،،په کومه اړیکه کې،،؟

Ablativus locativus

ځایټاکنیز ابلاتیو و پوښتنې ته ،، چېرته،،؟

Ablativus temporalis #

د مهالټاکنې ابلاتیو و پوښتنې ته ،، کله،،؟ ، د،، د کوم وخت په دننه کې،،؟

Ablativus mensurae
ست- یا ډېرۍ – یا څومره والې ورکړه، و پوښتنې ته ،، په څو،،؟

Ablativus qualitatis

د څنګه والې یا خوې ابلاتیو.

له ،، د ،، سره خاوندوالي جوړونه: دا ،، د ،، په ځنو ادبیاتو کې د خاوندوالي مورفیم بلل کیږي او ځنې یې بیا په بلابېلو لاملونو د مخځاینیوی(پرېپوزېشن) بولي، خو دا چې دا یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورفیم دئ او خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو دا د خاوندوالي مورفیم یې سم دئ. بېلګه : د کور ښکلی باغ.

Vokativ د غږ کولو حالت

په پښتو کې د غږکولو په حالت کې د ناغږيزو تورو پسې یوه ،، ه ،، ترلکیږي(دا خو ځانله د دې سره نه دی، د نور لکه ی سره هم راځي) او نورو ته دې یې په ګډه فکر وشي.

بېلګې: ورور، وروره،

سړی، سړیه

ملګری، (اې) ملګریه.

د ښځینه وو لپاره :

بېلګې: مور، مورې،

خور، خورې

د ډېر لباره په ټولیزه توګه باور لري، چې غږیز/ ډېر = اوبلیک/ډېر

بېلګې: ګران ملګري، ګرانو ملګرو!
ښځې/ (اې) ښځو!

پسې نومځینیوي د خبرو دې، خو ما په دې هکله پوره لیکنې کړي، نورې نه پرېکوم، خو ستاسو پام یواځې د ې ځنې ځانیزو نومځاینیوو ته راړوم.

زه، ته، هغه، ما، تا، هغه، او نور

په دې ټولو حالتونو پوره خبرې شوي.

Demonstrativpronomina (اشاري نومځاینیوي)

اشاري نومځاینیوي (رکتوس)

دا، دغه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور اشاري نومځاینیوي: هغومره، دغسی، داسی، داسی، همدا، همداسې، همدغسې ...
دومره ، هومره، دومره...څومره داسی، داسی، همدا، همداسې، همدغسې دا،
دغه،دغې،هغه،هغې

لوریز نومځاینیوي: د اړیکویونې سره دا لوریزې توټې د پوستپوزېښن د لوریزنومځانیوو کیږي. سره تړاو یا تړنه.

دا لوریزې توټې : را، در، ور دي، چې د پرېپوزېشن په څېر د اړیکویونو په څېر د کړنوییو سره نښلي یا ویلې کیږي. یو څو بېلګې...

پوښتنومځاینیوي:

څوک، چا، څه، څو، څومره، کوم...څومه، څنګه، څرنګه

Indefinitpronomina ((ناترلی نومځاینیوي

څوک،څه، څو، کوم، یو شی، یو څوک، یو چاته، د یوهچا، څومره، ځنې، هر، ټول، نور، هېڅ

په ژبلار یا ګرامر کې ناترلي یاخپلواک نومځاینیوي د نومځاینیو لاندېډله جوړوي(برخډله مې لیکله وه، خو د لاندېډلي او برخډلي په منځ کې مې توپیر ته پام نه وو). د و ي دوي مو یوګونو یا افرادو ته پام اړوي، چې د هغوي ایدنتیتي له نږدې نه ده ټاکل شوې یا د ناټاکلې ګڼون (تعداد) افرادو همداسې په افرادو (یوګونو کسانو) باندې شتونوینا کوي.

Indefinitpronomen mit vorangestellten Wörtern

ناترلي نومځاینیوي د مخ ته تړلو وییونو سره:

هېڅ څوک، هرڅوک، لږڅه، یو څه ، یوڅوک

ناټاکلې پېژند نخښې (ن،ښ)Unbestimmter Artikel

۱ – رکتوس: (ن،ښ)یو، یوه

۲ – اوبلیکوس: (ن،ښ) یوه، یوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: ۱ – داپورته داسې بریښي، چې ګوندې د بېلګې په توګه یوسړی راغی. یوه ښځه راغله او

۲ – یوه سړي وویل. یوې ښځې وویل.

دا دواړه حالتونه کړوني دي او د پښتو ژبلاري له مخې او د رکتوس او اوبلیکوس د پېژند له مخې باید رکتوس وي، نو اوبلیکوس به یې څه وي؟

اوبلیکوس: له یوه سړي. له یوې ښځې. دلته له د یوه مورفیم په څېر راغلی، یو پروت حالت دی.

دا موضوع هم دما نوې مخامخونه ده. له دې د مخه ورسره نه وم مخامخ شوی، نو د څېړنې او د خبرو به پوره څه په کې وي.

موږ د نورو ژبو څخه ګټه اخلو، په زیاتو ځایونو کې د نورو ژبو څخه ګټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنیزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بیا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای یې بېغږه توري وی، -م،-ت،-ش پسې تړلي او که پای یې غږلرونکي توري وي، نو بیا پسې -یم، -یت او –یش پسئ تړلي دي.

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځئ ... او ور خو موږ مې (دې، یې) په پښتو د کړنوي پسې، م،ې، ي تړلي او د خاوندوالي نومځاینیوو پسې بیا مې، دې، یې مو د مخه وڅېړل.

د دې یو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د ګړنوي اخر کې دا ورسره زیاتېدنه دکړنوي پسې تړلی یا سره ویلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نیوي خپلواک شته دی او په درې کې دا نه شته یا داسې نه دي.

دا نور نومځاینیوي به د څنګه والي یا حالت نومځاینیوي وبولو او ګورو، چې د اینکلیتیکي نومځاینیوو سره توپیر لری.

Vokativ (د غږ کولو حالت

یو چاته څه ویل یا ورته غږ کول په پښتو کې د یوه ځانګړي غږبنې په څېر جوړیږي. په ټولو نارینه نومونو کې، چې په زور اچوونې ی پای مومي په پای کې ه پسې نښلي تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

نارينه نوم پورې چې زور پرې نه اچول کيږي، چې په پای کې يي ييي پسې نښلي. په دې باندې نور زياته يکنه نه کوم، خو يو دوه بېلګې راوړم. دا نور چې کوم اخر توری په څه بدليږي او يا ځنګهکيږي ، هغهتاسو راپيداکولی شی. لرو. خمری. غږ: ځمريه. لرو: خوږه، غږ: خوږې مالی بيا هم ملالی. هغه لارې هم تاسو ورته وليکی.

Reziproke مات

رامات شي حالتونه د ،،يو،، او ،،بل،، له لارې يا سره جوړيږي. بېلګې: يو له بل سره. يو له بل څخه. يو وبل ته او نور.

Interrogativsatz پوښتنغِوندله

پېژند د اوکسفورد ژبې څخه: اېنټېروګاتيو غونډاله څه ده؟
پوښتنغونډاله (**Interrogativsatz** ياErotema) يوه غونډاله ده، چې د هغې دنده تيپيکي پوښتنکونه ده. د پوښتنې ويېنډول د دې په چوپړ کې دی، چې يو معلوماتي ځواب ترې لاس ته راوړو. پوښتنغونډاله داسې ده، لکه ويناغونډاله او غوښتنغونډاله، يو د غونډالې ډول.
د اېنټروګاتيونومځاينيوو او نسبتي نومځاينيوو په منځ کې څه توپير دي؟
Relativpronomen يا تسبتي نومځاينيوي د نوموپو په ځای کارول کيږي. دا يوه غړېغونډاله (نسبتي غونډاله) لاربنودوي او د يوې په سر يا پورته ترتيب شوي غونډالې يوه نوم(يا نومځاينيوي) نښلوي يا تړي. اېټروګاتيو نومځاينيوي يو هپوښتنغونډاله (اېنټروګاتيو غونډالې) لاربنودوي او د غږکونې غونډالو په څېر هم کارېدلی شي.

بېلګې؛

کتاب، کوم چې زه يې لولم، سترېکېدونکی دی.

دا د باور نه دي، څه چې ته ماته وايې.

اېټروګاتيو غونډالې پوښتنغوډالې لاربنودوي، کېدی شي دغږغونډالې پهڅېر هم راشي.

بېلګه: چا به دا فکر کړی وی!

ځنې نومځاينيوي کېدی شي نسبتي – او اېټروګاتيونومځاينيوي وي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلکه: څوک،چا، څه (شی)، کوم،کومه، یوڅه لپاره.

دا کېدی شي چې وکارول شي.

اینتروګاتیو غونډاله – ناسیده پوښتنغونډاله.

۲ - ښونکی زدکونکي پوښتي، چې چا دا کړکۍ ماته کړې ده.

۲ – شونکی زدکونکي پوښتي، چې ایا له دوي څخه کوم دا کړکۍ ماته کړې ده.
اینتروګاتیو غونډاله(ناسیدهپوښتنغونډاله) یوه څنګغونډاله یا که غواړئ څنګیزه غونډاله ده. د پوره کونکې پوښتمې په څېر(۱-) څنګغونډاله د یوې پوښتنغونډالي په څېر پیل کيږي. د پرېکړه غونډالي په څېر(۲ -) دا د ایا له لارې یا سره پیل کيږي.

یادونه: پهدې ټولو لیکنو کې کمښت شته، چې باید تل ګران لوستونکي یا ډېر کار پرې وکړي.

د اېنتروګاتیو غونډالو برخکلیمي

۱ – غږډولیزه پوښتنغونډاله، ۲ – پرېکړ]یېزه پوښتنغونډاله، پوره کېدونکې پوښتنغونډاله.

بېلګې:

۱ – یوه پوښتنغونډاله ده، ، چې ټیک د غږېدونکې د معلومات کنډو یا تشیا خوندي لري، او دا هممهال د خبرو و مل ته انځوروي، چې دا تشیا ډکه کړي.

(۱) غونډاله: ،،(ایا) ته نن راځې؟،، یوه اېتروګاتیو غونډاله ده.

(۱) اېتروګاتیو – یا پوښتنغونډاله د له غونډالنخښي،،؟،، سره په نخښه کيږي، که دا یوه سر – یا بنستغونډاله وي.

(۱) ځنې پوښتنغونډالې د پوښتنغونډالي پهچوپړ کې نه دي، دوی(یو څه ته) رابلنغونډالې دي، لکه د بېلګې په توګه،، نه غواړې تر اخره(بلاخره، یا بالاخره(رېښتیا نه پرې پوهېږم. په بخښنه)؟؟) راشې؟،، یا ،، بیا هم یا تر اخره نه غواړې راشې؟،،

یادونه (هیله ده، چې راته برګ نه شئ): موږ د ډېرو وییونو سره نابلد یو یا د خپلې پښتو سره نابلد یو، خو ایا د،،بالاخره،، په ځای ،، بیاهم،، ، ،، په پای کې تر پایه،، یا ،، تراخره،، که وکاروو، نو موخې ته رسېږو. نابلدي هم

اېنکلیتیکي نومځاینیوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دلتهتکرار شته، خو لوستليې ګټور بولن.

مورږ د نورو ژبو څخه ګټه اخلو، په زياتو ځايونو کې د نورو ژبو څخه ګټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنيزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بيا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای يې بېغږه توري وی، -م،-ت،-ش پسې تړلي او که پای يې غږلرونکي توري وي، نو بيا پسې -يم، -يت او –يش پسئ تړلي دي.

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځئ ... او ور خو مورږ مې (دې، يې) په پښتو د کړنوي پسې، م،ې، ي تړلي او د خاودوالي نوځاينيوو پسې بيا مې، دې، يې مو د مخه وځېړل، چې د فارسې بيا د خاوندوالي نومځای نيوي، ګډ..؟؟؟؟؟؟؟؟؟

د دې يو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د ګړنوي اخر کې دا ورسره زياتېدنه دکړنوي پسې تړلی يا سره ويلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نيوي خپلواک شته دئ او په درې کې دا نه شته يا داسې نه دي.

دا نور نومځاينيوي به د څنګه والي نومځاينيوي وبولو او ګورو، چې د اينکليتيکي نومځاينيوو سره توپير لری.

اينکليتيکي **Enklitische Pronomina** نومځاينيوي.

یادونه: دا تکرار دی، خو شايد لږ څه نوي ولري، بيا هم که زه سهوه وم بخښنه به وي.

اينکليکي نومځاينيوي يوه کيدنه لري، چې له يوه کړنوي سره ورزيات يا ورسره ونښلي يا ورسره ويلې شي. کړنوی + ځانيز پسې تړی ډېر زيات د خبرو ژبه همداسې په شاعرئ کې منځ ته راځي. په ډېرو ليکنيزه ژبه کې تري ډډه کيږي يا دا د کړنوي سره يوځای په يو بل کې سره ويلې يا ولې شوي، چې يو نوی ويي منځ ته راوړي چې د دې تړنې سره پرېپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلګې په توګه: اينکليتيکي نومځاينيوي د يوه شي دنده لري، که دا يوه کړنوي سر ورزيات شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګډوله کونه

- کړنويي + ځانيز پسېتړی په وينژبه او ليکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه يې

- ځانيزمختړي نومځاينيوي يا اينکليتيکي نومځاينيوی + کړنوی، چې دا دواړه به لړ ترڅېړنې لاندې(دلته مې،، تر،، ليکلی، خو ناسم دی. سم يې ،، د ،،)   ونيسو.

دا نومځاينيوي، نو څنګه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښايم. که غواړې وتا ته عکسونه ښايم.

د کاسوس رېکتوس او –اوبليکوس کارونه

کاسوس رېکتوس د نوميز او اکوزاتيو حالت لپاره د اوسمهال لپاره کارول کيږي. يوه ځانګړنه شته او هغه داسې ځانيز نومځاينيوو کې اوبليکوس د الماني و اکوزاتيو ته کارول کيږي. کاسوس اوبليکوس تل کارول کيږي، که يو اډپوزېشن په نوم تکيه کوي. ځانګړنې په پوستپوزېشنونو کې شته، چې ،، کې، باندې، ته، د پاسه، زيات په رکتوس کې وکارول شي. کاسوس اوبليکوس د تېروخت بڼه کې نوميز حالت کې هم کارول کيږي.
يادونه: دلته دې اندونه سره ګډ شي.

Anwendung

دا نسبتي وی و پسې ځاينيوی ياپوستپوزېشن ،، ته،، ته يو اوبليک دئ. د الماني داتيو څنګه والي ته انډول دئ او له دې سره د پوست پوزېشن په څير د موخه لور (چېرته) دنده لري.

بيلګه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړيکوی) د انګورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړيکوی) انګورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړيکوی) وتا(حالت) ته (آړيکوی) دروړه.

ګورو، چې دلته ټول اړيکويونه پسې ځاينيوي يا پوستپوزېشنونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

له دې ځايه وروسته ليکني د ښوونځي له سطحې پورتهدي، خو بيا دې هم له تاسو سره ګډې وي.

سيمانتيکSEMANTIK

سيمانتيک د ژبې برخه ده، د ،، نخښو،، پوهنې سره سر او کار لري، چې دلته دا نخښه د ويي ، کليمي او د ژبې د ټولو برخو لپاره ځايناستې ده.

په ژبپوهنه کې داسې په نامه سيمانتيک د پيداښتي ژبې – دا هغه ژبه چې مور يې پېژنو او هغه د ژبې په ځېر راوړو

چې څه به په سيماتيک کې و څېړل شي

په سيمانتيک کې د يوه ويي، د يوې نخښونې او يوې غونډلې په پرې پوهيدلو لومړيتوب لري. که د بېلګې په توکه يو بې موخې يا ترې ناسمپوهېدنې غونډله جوړه شي، کېدی شي د سيمانتيکي څېړنو په بنسټ د ،، بې موخې،، په بڼه په نخښه شي.

که څوک د يوه شي ژبنيزه پرېپوهېدنه غواړي وڅېړي، هغه تل د سيمانتيک سره بوخت وي.

سيمانتيک په نوې مېديا کې

په دا اوس وخت کې سيمانتيک د برېښنا لټونماشينونو ښه والي کې هم يو غوره رول لوبوي. دا لټونماشينونه د يوه وي يا ويبرخو په مرسته يا لاس په پای کې کره ميندي، چې پلټونکی يا لټوونکی يې لټوي او د دې په مرسته له ډېرو خپلوانو کليمو سره تړل کيږي.

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

لنډ: پښتوته ناسم راننباسلشوي ويونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او له ژبپوهانو څخه هیله

پیل یادونه: په لیکنه کې نوي د بام وړ څه هم شته، چې پام مو ورته رااوړل غواړم.

دا لیکنه داسې لنډه، بې له اوږدې شننې راوړم .دا ټولې لیکنې د تاند او دعوت په منلو خپرونو کې خورې شوي او هلته کتل کېدی شي او په ketabton. com زما په همدې نامه کتاب کې راټولې شوی دي.

څنګه پوهېږو، چې دا یا هغه ویې یا غونډاله ولې ناسم دي؟

لومړی :یو نوم، یو وی یا کومه غونډاله، چې د هغه ورکړ شوي نوم یا بل څه اړونده خوي ونه لري، ناسم دی.

بېلګه: اوبلن د بهېدونکو په ځای.واورې اوبلنې کېږې، خو اوبه، شړومبې، شیدې نه اوبلنې کیږي، دا بهیږي او له دې امله بهېدونکې دي. دا مو تل په ورځنې ژبه کې لروده، خو بیایې هم اوبلنوو.

دویم :یو نوم یا بل کوم وی او یا د کومې غونډالې لیکل، چې ټولیز نه وي او ټولیز کېدی نه شي، ناسم دی.

بېلګه: ی او ئ دا د یوه غږ لپاره، چې په دوه بېلابېلو بېګانو لیکل کیږي، نورو بېګانو ته نه ټولیز کیږي یا نه دی ټولیز شوی. نو دا ،، ی،، بسیا کوي یا همدا شته او دا بله ،، ئ ،، په پښتو کې نه شته.

دریم : هغه نومونه یا ویونه، چې د ژبلارې سره په مخامخوالي کې راځي. همدا د یوه غږ له پاره دوه بېګانې او یا د سلم لپاره سلن راوړل، هغه د پیداښت بدلولول دي او ناسم.

څلورم :د هر څه د سم او ناسم له پاره، چې ښوونیز دلایل راوړل کیږي، باید له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي

پنځم: بیا د پورته لنډ :پوهنیز دلیل کوم دي؟ هغه دلیل، چې له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي.

بیا داسې پیل کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو : سلن نه شته :د سلم له پاره سلن راوړل ناسم دئ .دا د ژبې او شمېرپوهنې له لارې او ټولیز هم نه دئ او دا دې هم په یاد وي، چې دا سلنه شلکلن له ۲۰۰۱ څخه ناسمون دئ، له دې د مخه دا ناسمون نه وو.

دوه :اوبلن : دا هم ناسم د بهیدونکو له پاره کارول کیږي .اوبلن یواځې او یواځې د واورو خوي دئ او بس.

درې : تر : په ټولو هغو ځایونو کې تر ناسم دئ، چې داسې نه وي:

دې لاندې دوه غونډالو ته پسې یادونه وګورئ. په اند مې دلته دما پرېکړهیا قضاوت هم باید بدل شي.

لومړی اړیکوی : له جلالکوټ څخه ترکابل پورې.

دویم ترنوی :په کوټه کې ۲۰ تر ۳۰ کسانو پورې ځایږي.

دریم د مهال یا یو څه پای : تر نه بجو پورې درځم

بیا : پرته له داسې غونډالو، په بل هر ځای کې ،، تر ،، ناسم دئ.

یادونه : د ما په نوې څېړنه کې د ،، تر ،، مختړی د نومځاینیوي سره د حالت یا څنګه والي په څېر د نوم اوښینوم سره مل راځي، دا په دې پرېپوهېدنه چې د یوه حالت په بڼه راځي او ،، تر ،، کومه خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. یوه بېلګه راوړو:

له ما څخه تر تا پورې. په پورته ،،له ما،، او ،،ترتا،، حالتونه دي، ،، څخه،، او ،، پورې،، اړیکویونه داسې په نامه پسې ځاینیوي دي، چې له امله یې ،، له،، او ،، تر،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. بیا هم دا ،، تر،، یواځې او یواځې د همدې اړیکړي ،، پورې،، سره راځي او نور ځایونو کې ناسم دئ.

څلور : له،، تر ،، سره پرتله کونه : دا هم سوچبوچ نه شي کېدی، زما کتاب کې روښانه شوي او دریم هم وګورئ. له بلې خوا ،، تر ،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو ورسره پرتله کونه ناسمه ده.

بېلګه: سپین له زرغون څخه ښکلی دئ، خو سپین تر زرغون پورې ښکلی دئ، ناسم دي.

سپین و زرغون ته ښکلی دی. سم او سپین تر زرغون..... هم سوچ بوچ ناسم ئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا: ،، تر،، بې له همدې حالت یاځنګه والي بله پرېږو هېدنه نه لري.

پنځه :ئ : زموږ په پښتو کې داسې ،، ئ، ځای نه لري .دا ژبلار نه ده، چې غږ دې یو او ،، ئ،، دې دوه - یا ان و۱۶ ته هم ر سېدلی شي – وي. ټولیز شوی هم نه دی، چې هغه به یې هم ناسم وی.

شپږ : غونډاله -،،سږکال تر ټولو ډېر انګور شوې،، ، ناسمه ده .. دا هېڅ نه روښانه کوي او همداسې کومه پرېږو هېدنه نه لري.

که وو ایو په ټوله کې، دا یو تکیه کلام دی پروا نه لري. په ټوله کې سږ کال ډېر انګور شوي دي یا سږکال خورا ډېر انګور شوي دي یا سږ کال د تېرو کلونو سره په پرتله ډېر انګور شوي دي یا سږکال وتېرو کلونو ته ډېر انګور شوي دي.

اوه :،،تر ډېره بریده یا ... پولې،، او هم یا ،،تر ډېرې کچې،، ناسم دي. ډېر برید یا پوله نه شته، خو له برېده یا پولې ډېر شته.

اته : کچه موږ زیات وخت ناسمه کاروو. د ستاندارد یا معیار، سطحې او سویې له پاره یې کارونه ناسمه ده.

لاندې به یو څو ویونه راوړو، چې نوم او اړیکویونه دي او تل باید په لیکلو کې پام ورته وشي.

.نوره کارونه یې د اړیکوي ده.

نهه :منځ یا منځټکی :یواځې د یوه شي یا یوه څه هندسې منځ باید وي.

نور منځ اړیکوی دی.

لس: مخ .په مخ یې دانه ده .چې پرته له داسې کارونو، چې فزیکي مخ دی، نور کارول یې اړیکویونه دي .مخ - یا مخې ته ، دمخه، مخ – یا مخه کې، خو ترمخه سوچبوچ نه شته او همداسې تر مخکې.(که مخ کې یا ښه یې: مخه کې وي، هغه بیا سړی پرې پو هیږي، خو ،، تر،، ورسره بیا هم ناسم دی) دا تر خو ناسم او دا مخکې هم کلیوالي ویینه ده.

یولسم: همداسې څنګ او شا .په دې پو هیږو، چې کله فزیکي او کله دا فزیکي څنګ او شا موخه ورڅخه نه ده. دا نور نه غزوم.

دا هم ناسم دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم: روغتون، چې موږ د ناروغانو ځای ته وایو ناسم دی .سم یې ناروغتون، رغنتون یا رغنځی دي. رغنځی بلل یې ماته ډېر ښه برېښي. که وخت یې وي یا راغی، نو دا باید بدل شي.

دیارلسم: د کورنیو چارو وزارت ناموخور دی، موخوریې د دننیو چارو وزارت. د کورنیو چارو وزارت هم باید وي.

څوارلسم: بهاند. دا د بهېدونکي یا بهونکي په ځای راغلی. ښه برېښي، خو ناسم به یې ځکه وبولم، چې دا ترې پوهېدنې یې باید دوه وي. که دچا د کورنۍ نوم وي، خو هغه یې خپله خوښه، خو په لیکنه او ادبیاتو کې د کاروني لپاره ناسم دی. ژبلار ته دې پوره پاملرنه وي، چې دا تولیز کېدی شي یا تولیز دی او که څنګه؟.

پنځلسم: همداسې بشپړاند، چې نه پوهېږې، دا بشپړونکی دي او که بشپړېدونکی.

دلته مې یو څو بېلګې راوړې، نور په Ketabton. Com کې، که ګران لوستونکي، د دې اونورو سمونونو سره مینه لري.

یوه یادونه :

دا ما ته یوه بابیزه او بې ارزښته لیکنه اوګوتنیونه نه برېښي، دا مو ژبه ده، څوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، باید سمون ته راوبلل شي

موږ پوهنیز مرکزونه لرو .له هغو څخه غواړم، چې دا په غور وګوري او هر یو چې ناسم وو، دا په دې مانا چې که یو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وټاکي او سمه ستره جزا به داوي، چې دوی راڅخه د ډاکترۍ شهادتنامه واخلي او که نه، نو بیا دې راته د ژبپوهنې ډاکتري راکړي، دا پرې ارزي.

او له ټولو لیکلوست خاوندانو هیله کوم، چې د دې پرېکړې ملاتړ وکړي، دا د هر یوه کار دی او ټول د دې ناسمونو سره ګیر دي، د علومو اکادمي د پښتو څانګې او پوهنتونونو پوهنیز کادرونه دې دې کار ته راوبولی .

په پای کې دې د یوې یادونې اجازه وي او هغه دا چې :دا پوهنیزه ځانیونه نه ده، چې په یوه پوهنیزه لیکنه، د سمې او ناسمې پرېکړه وغواړو او موږ ورته چپه خوله پاتې شو، که په هر لامل هم وي .

تاسو ژبپوهان دې پرېکړې ته په مینه رابولم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

باور وکړئ، چې زما ملګري او پېژندکلوي، چې ښه عالمان او په ژبه کې وتلي کسان دي او سلنه یا بهېدونکو ته اوبلن ووايي او دا ،، تر ،، ناسم وکاروي، ډېر زورېږم .او رښتیا ډېر زورېږم .که دوي ته دا سم برېښي، نو زه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دې موږ ته دا راوښايي، چې کوم پخواني او کوم جوړشوي دي، کوم سم او کوم ناسم دئ.

موږ کره پښتوپوهان او لیکوالان لرو، چې هغوي هرومرو مرسته کولی شي، چې لږ ترلږه ماته زما د لیکنو ناسمون را په ګوته کړي او دا مرسته راسره وکړ، چې تل به مو مننذوی یم.

دتاسو د ټولو له سرې سیني ډېره مننه

ګرانو ژبپوهانو! راځئ په ګډه یې وڅېړو.

دلته هغه بنسټیزې لیکنبرخې ډېر لنډ:

لومړی: را(در، ور) څخه(-سره،-کره، - کې، - باندې، -پورې، - ته او... نور مې فکر ته نه راځي)

= دویم: له ما سره(-څخه، - کره)، په میز کې، پرمیز باندې، ترتا پورې، وهغه ته. نورو ته یې فکر کولی شو.

د لومړي او دویم له پرتلې څخه لرو: را(در، ور) = له ما (له تا، له هغه). په میز = ور، پر تا = در، ترهغه=ور، وتا = ور.

له پورته څخه لاس ته راځي: له، په، پر، و، تر، کومې خپلواکې پرېپوهېدنې نه لري او یواځې د نومیزو نومخاینیوو سره ګډ یا د هغو دمختړو په څېر حالت یاحالتونه دي.

پوښتنه: دا د الماني سره په پرتله داتیو حالت دئ. ایاپه پښتو کې هم داتیو حالت دئ او که دا هر یو یې ځانله یاڅنګه؟؟

نو اوس داپه دې پرېپوهېدنه چې: دلته دا اړیکویونه دي: سره،څخه،کې،باندې، ته، پورې، نور مې فکر ته نه راځي.

دا اړیکویونه په دې برېپوهېدنه دي چې پوستپوزېشنونه یا پسېځاینیوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او له انګریزۍ سره په برتله:

ناسم دي چې: له...څخه (سر،کره)، په... کې، و...ته، تر...پورې او نور سرکومپوزېشنونه دي او هغه د انګرېزي from, with, until = څخه، سره ، پورې او نه له...څخه، له... سره، تر... پورې. یا له، تر. دا نور تاسو ولیکی، چې ناسم یې ونه لیکم.

دا د لومړي ځل لپاره داسې لیکنه مې لږ تېروخت غزېدلې ځېړلې ده، دا چې سره باوري شو، نو ستاسو لیکنو ته سترګې په لار یم، فکر په کې وکړی.

هیله ده چې اندونه مو ونه سپموی.

کړندولونه او بدلونونه یې او همداسې ور سره د نومځاینیوو بدلونونه.

یادونه: دلته هم شاید څه تکرار وي، خو کله سړس تکرار ته هم اړ کیږي.

دا په دې پرېپوهېدنه، چې کړنویونه ټولګیز دي او باید ټولګیز شي.

دالاندې ټول هغه څه دي، چې که ځېړلشوې وي، ځو ډېر ښه او که نه، نو دایې بنسټیزه لیکنه او پیل دی، چې نوره باید روښانه شی او روښانونه یې یې په ګرانو مینه والو لوستونکو او د ریښې خاوندانو باندې وي.

د پښتو په کړنو کې نه دا چې د کړنویونو بڼه بدلیږ، په پښتو کې د کړنویونو په بېلا بېلو وختونو کې نومځای نیوي هم بدلیږي او دا څنګه، په کوم ډول کړنویونو کې او څنګه؟

دا پوښتنې هم باید وځېړل شي. داسې پیل کوو:

و لاندې ته یادونه: له دې فکر سره مخ شوم او ومې غوښتل له لتاسو سره یې ګډ کړم، چې یو له بل سره مو مرسته کړې وي. کېدی شي دا کار تاسو لا د مخه کړی وي. که مهالونه او نومونه یې را څخه سم ونه لیکل شو بخښنه دې وي او تاسو یې سم کړی، چې همدا له اوسه مو د مرستې مننه.

زه به دا ویونه داسې وبولم: دا هم د الماني په مرسته، خو د پښتو ژبلار لپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – ناځواکمن کړنوییونه: هغه ویونه، چې خپل بنسټ ساتي او د وختونو سره بنه بدلوي، ناځواکمن کړنوییونه بلل کیږي.

۲ – ځواکمن کړنوییونه: هغه ویوونه چې پوره بنه نه ساتي او په یوه لار بنه بدلوي، خو ټوله بنه د ناځواکمن ویيونو په څېر نه ساتي، خواکمن کړنوییونه بلل کیږي.

۳ – بې لار کړنوییونه: هغه ویونه، چې سوچ بوچ لار نه لري، بېلارې کړنوییونه بلل کیږي.

دا ټول وییونه دې ګران لوستونکي په ټولګیو د وېشلو وروسته سره ټولګیز ولیکې.

بېلګې:

بېلګه و ۱ – ته: درېدل:

اوسمهال: درېږم، درېږې، درېږي او نور

روان اوس مهال: درېدلی یم، درېدلی وې، درېدلی وو او نور

تېر مهال: درېدلی وم او نور

راتلونکی: وبه درېږم، وبه درېږې، وبه دریږي او نور

درېدم، درېدې، درېده او نور

بېلګه و ۲ ته: خوړل

اوسمهال: خورم، خورې، خوري.

روان مهال: خوړل مې. خوړل دې، خوړل یې، خوړل مو

اوس تېر مهال: ومې (ودې، ومو، ویې) خوړ، خواړه یا خوړل

تېر مهال: خوړلي مې(دې، مو، یې) وو.

راتلونکی: وبه یې خورم(خورو، خورې، خورئ، خوري).

پوښتنې ته په ځواب کې ؟: خوړلي مې (مو، دې، یې) دي(وو).

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه و ۳ ته: تلل:

اوس مهال:ځم، ځې، ځو، او نور

اوس مهال: لاړم، لاړو، لاړې، لاړی، لاړه، لاړل، لاړه، لاړې(لاړلې)

روان مهال یا ځنګه مهال؟؟؟: اوس تېر مهال:تللم، تللو او همداسې نور.

تېر مهال: تللی وم (وو، وې ... او نور)

راتلونکی مهال: لاړ به شم. او نور

-؟ تللی به وی.

دا پورته ګوره درې ډوله کړنویونه راغلي. دابايد ښه روښانه شي، چې داويونه څه بلل کيږي او دا ژبلاريز بدلونونه يې هم بايد پوره وڅېړل شي. هغه بنسټ يې دا پورته دی.

په پورنه نومځاينيوو کې موږ ځانيز نومځاينيوي نه دي کارولې يا نه کاريږي او که ځنګه؟. د دې ډول نومځاينييو لپاره دڅېړنې او بللو بل ځای شته. هغه ورته وګوری.

يادونه: دما د پښتو ژبلار د ښوونځې لپاره ليکنه کې کېدی شي دا نور ډولونه راغلي وي،او که نه، نو ورزيات به يې کړم او تاسو يې هم پوره کولی شئ.

يوه بله ستونځه:

په پښتو ژبلار کې له يوې بلې ستونځې سره هم مخامخ شوم او هغه دا چې. ځنې خويويونه داسې انګېرل کيږي، چې ګوندې کړنوييونه دي، چې له تاسو سره يې ګډوم:

موږ خويويونه لرو او پوښتو، چې د دې خويويونو سره يو څه ځنګه ابادوو:

خويويونه: سپين، رنګه، ښکلی، جګ، خراب، جوړ، ټيټ.

يوه څه ته خوي ورکړه ځنګه کيږي؟

که يو څه غواړې ښکلی کړې، نو دا ښکلي کول دي. خويويی + کول

(c) ketabton.com: The Digital Library

که یو څه غواړې خراب کړې، نو دا خرابول دي. خویوي + -ول

خراب، خرابول او که خراب کول؟ نابلد خو په ژبلار برابر.، سپین، سپینول، که سپینکول، رنګ کول او که رنګول. ښاپسته او ښاپستول او که ښاپسته کوم، خو ښکلي ښکلي کول، چې ښکلويل ورسرهسم نه راخي او کهښه نه برېښي؟ نور دې ګران مینوال سره جوړ کړي.

یو نوم او یا شي ته یو خوي ورکول:

په ځنو خویویونو پسې ول زیاتیږي. داپه دې پرېپوهېدنه چې خوي وی + ول

او په ځنو پسې بیا کول ورزیاتې، دا په دې پرېپوهېدنه چې: خوي وی + کول

دا ځانګړني دي او که باید یوې لار ته سره راوړل شي او ایا دې کې هم یوه لار شته او که توکلي همداسې دي.

رنګ کول

رنګول او رنګ کول.

ښکته کول، پورته کول

ټیټول جګول

دا هم فکر ته راځي، چې ګوندې دا به همغه لار وي، چې په ځنو ځایونو کې دا د کول ،، ک ،، نه لیکل کیږي، خو زه پرېکړه پرې نه شم کولی او مشوره مو غواړم.

له بلې خوا په پورته کې یو توپیر په دې کې شته، چې دا لومړی خویوی په ،،ه،، پایکیږي او دا بل بیا په بېغږیزه توري پای مومي. دا دې نو ګران ژبمینه وال سره و څېړي.

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

د افغانستان د علومو اکادمي او پوهنتونو پښتو څانګو ته په درنښت!

د افغانستان د علومو اکادمي پښتو څانګې او د افغانستان د پوهنتونونو پښتو پوهنځیو ته له دې پرانستي لیک سره په ډېر درنښت داهیله لرم او د یوه سپینګیري په توګه هیله او سوال ورته کوم، چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- که څه مو له لومړي پیل څخه په فکر ښه رانه غله، بیا هم دا یو ځل ولولې، تاسو خو به لږ ترلږه هد داسې فکر څخه ازاد شئ.

- دا یا په دې ډول لیکنه راته په پښتو کې نوې برېښي، نو له دې امله هم د پام وړ باید وي او

– داسې فکر ونه کړي، چې دامیړی یو سرزوزی، یا لیونی او یا سپیینګړی سړی دئ چې د ژبې سره د مسلک له لورې سر او کار نه لري او بیا داسې لیکنې کوي او اوتې بوتې وایي نو دا د وخت تېرول دي او بس.

- ما لږ ترلږه په دې اخرو نږدې پنځلس کلونو شاوخوا په هر اړخیزه توګه د پښتو او په ځانګړې توګه د پښتو د ژبلار سره ځان ډېر بوخت ساتلی، نو بیا مې هم هیله د، چې

– دما دا لیکنه په ژوره توګه وګورئ، لکه د یوه شاګرد لیکنې مو او ناسمونونه یې راته په ګوته کړئ او که سمه مو ومیندله، نو هم دا نور بیا ستاسو د استادانو کار دې، چې سمون یې بیا څنګه ګورئ او څه وړاندیزونه کوئ.

لیکنه بیا ستاسو مخ ته ږدم:

په پښتو ژبلار کې نوې میندنې او که....

یادونه: دا چې دا لیکنه مې د پوهنتون او علومو اکادمي په نامهلیکلې، تکرار به وي، خو ګومان مې دی، حه نوي به هم وي، خو بیا هم که تکرار وو، بیا لیدل یې هم کوم زیان نه لري.

پیل یادونه: ژبه پیداښت دئ او څوک په پیداښت کې ګوتې نه شي وهلی او که دا کار وشي، نو هرومرو به ناسم وي. داپه دې ترذذذنېپوهېدنه، چې ما هم دلته له ځان څخه څه نه دي پیدا کړي یا جوړ کړي، هغه د پیداښت څخه راپیدا څه مې سره شنلي یا روښانه کړي، هیله ده چې سم به مې میندلي وي..

- هیله ده، چې ویې لولی، مرسته وکړئ، د پښتو ژبلارې د ودې لپاره.

- په پوهنیزه څېړنه کې باید مخامخوالی(تضاد) نه وي، دا په دې پرېپوهېدنه چې باید رد نه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ –م په درې بجو مې خوب کډه وکړه، د همغه خپل چرت له امله ، خو دژبې په هکله مې میندنې (دما پهاد) وکړې، چې له دې امله ورته خوښ یم.

دا لیکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توګه یې له تاسو سره ګډوم:

لومړی: د ماپخوانی اند د ځنو اړیکووینو یا که غواړی، د ادپوزېشنونو په هکله

دویم: ځنګه والي یا حالتونه

دریم: دا اوس مې ورته د دې لیکنې په هکله پام شوي نومځاینیوي، یا مرستندوي نومځاینیوي او یایې که هرڅه د بللو وړاندیز کوي. دا دوه برخې لري.

ځلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتیو حالت کې – یواځې پوستپوزېشنونه (پسې ځاینیوي) لري.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانی بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي

و لومړی ته: د ما پخوانی اند، چې دا ځنې ګډوله اړیکویونه به ګوندې سنترپوزېشنونه وي:

له....څخه (سره، کره)، په .... کې، پر...باندې، تر .... پورې، و ... ته او نور. ګومان مې دا هم وو، چې ګوندې پښتو به مخ ـ پسې – سنتر ځای نیوي ولري. په دې هکله مې لیکنې شته.

دابه په لیکنه کې روښانه شي.

دویم ته: ځنګه والي یا حالتونه، چې لنډ یې بیا له تاسو سره ګډوم.

د پښتو ځنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژبلار په مټه یا مرسته دا ځنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو: دلته یواځې د پوښتنو له لارې.

۱ – نومیز ځنګه والی:(څوک؟، چا؟)، (څه؟)

۲ – د خاوندوالي ځنګه والی: (د چا؟، د څه؟)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - داتیو ځنګه والی: ا - (له چا؟) ، (له څه؟)،ب - (وچا؟)،(وڅه؟) پ – (په چا؟)، (په څه؟)، ت - (پرچا؟)،(پرڅه؟)، ټ - (ترچا؟)، ترڅه؟) او نور.

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا ځنګه ونوموو، یا نومول شوي(که وي) . دې نور کې -ګومان مې دی- ستونځې نه شته.

۴ – اکوزاتیو ځنګه والی: (چا، څوک، څه)

ګورو، چې ۱ – او ۴ – یو ډول پوښتنویونه لري، ځو ۱ – د کړوني په ځنګه والي او ۴ – د پرېکړوني یا نه کړوني په ځنګه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښنود؟

داسې یې ځوابوو یا روښانه کوو:

(سپین) «۱» (له تور)«۲» سره (د تور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمي)«۵» (وکور) «۶»ته لاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸» باندې (کتاب)«۹» یې د چوکی (پرسر)«۱۰» باندئ کېښنود.

د المانې ژبلار له مخې به «۱» نومیز، «۲»، «۳»،«۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتیو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پیرونه او که غواړی ځنګه والي دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبی کړې وي.

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره ځنګه والی لیکلی، باور وکړی، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایي او که ځنګه؟ که دې کې هم هر ځنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي. هیله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس راځو:

و دريم ته: دا اوس مې ورته پام راګرځېدلی نومځاينيوي.

دا کوم دي؟ دا ،، را، در، ور،، دي او ،،مې، دې، يې،، ، چې د کارونو يې بېلابېل ځايونه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ - مونږ په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي يا پوره او که هرڅنګه يې بولې نومځای نيوي لرو:

،،مې، دې، يې،، د دې ،،يې،، نارينه، ښځينه او ډېر هم همداسې دي او د ،،مې، دې ،، لپاره وايو چې ،، مو،، . پوښتنه دا ده چې دا به د دواړو لپاره وي او که د يوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کيږي

الف ۱ ۱ – که ووايو: کور مې(دې، يې) سپين دی، نو پوهيږو، چې دا د خاوندوالي نومځای نيوي دي او

الف ۱ ۲ – که ووايو: کتاب مې (دې، يې) واخست، نو دلته دا بيا نوميز حالت دی. دلته بيا د کړوني په ځېر رامنځ ته کيږي. هيله ده، چې په دې هکله به هم کران مينه وال مرسته وکړي، زمونږ د خبرو لپاره ال۱ ۱ – غوره دی.

توپير يې: په الف ۱ ۱ – کې د مې، دې ، يې پسې خويوی راځي يا کړنوی پسې نه راځي او په الف ۱ ۲ – پسې بيا کړنوی راځي، چې له دې څخه يې توپير کېدی شي.

الف ۲ – همداسې د داتيو لپاره هم دا لاندې نومځاينيوي لرو:

،،را، در، ور،،، چې ډېرګوني يې هم همداسې دي.

د دې لپاره به يې الماني او انګريزي انډول راوړو او وبه ګورو، چې دا هم همهغسې موخوردي.
ب – څنګه والي يا حالتونه، که غواړئ يې.

ب ۱ – د خاوندوالي څنګه والی يا حالت

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزي نومځاينيوي د خاوندوالي لباره

His yours my

الماني............................

Sein dein mein

اندول پښتو يې د ساده يا نيم – يا خاوندوالي نومځای نيوو سره. دا اوس اوبليکوس حالت بولو.

مې دې يې

پښتو پوره يا ورسره بلد نومځای نيوي يا ځانيز نومځاينيوي

دما دتا دهغه... او نور (زه زما، ستا نه ليکم، که څه هم په کلي کې يې داسې بولو، ځکه چې ،،د،، د خاوندوالي مورفېم دی او ټوليز دی).

يادونه ښځينه او ډېر يې په پام کې نه دي نيول شوي.

My(mein) house(Haus)

کور مې

دما کور

ب ۲ – د داتيو ښنګه والی يا حالت

را - ، در- ، ور - (ښځه، سره، کره، باندې، لاندې، کې، پورې، ته، ...)

که الماني ته مو پام راوګرځوو، نو دا پورته اړيکويونه ټول د داتيو په ښنګه والي کې دي، چې په پښتو کې هم سر ورسره خوري.

له ما - ، له تا – له هغه (هغې) –(ښځه، سره، کره) او

پر ما -، -تا-، - هغه(باندې او پورې)، په ما-، په تا- ، په هغه کې، تر ما- ،ترتا - ، تر هغه پورې، وتا- ، وما – ، و هغه ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

(و....) په کندهارۍ ګړدود کې په روښانه توګه شته

کور مې، - دې، - یې،

انګرېزي نومځري د داتیو لپاره

him   you   me

الماي نومځري د   لپاره

Ihm   dir   mir

پښتو نومځري د داتیو   لپاره

را   در   ور

دا پورته، مرستندوی(؟) نومځاینیوي د یو او ډېرو لپاره هم دي او تیک همهغه د الماني او انګرېزي په څېر د داتیو حالت ښايي او دا لاندې یې بل ډول دي.

له ما   له تا   له هغه او نور

د حالتونو څېړنې له مخې پای لاس ته راړنه او ګومان مې دی، چې داپرېکړه- که راسره ومنل شوه – نوې وي .

څلورم: پښتو ژبه لړ تر لړه د داتیو حالت کې یواځې پسې ځای نیوي، پسې ایکویونه یاپوستپوزېشنونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوزېشنونه دي؟

لکه لږ تر لږه زه په ې اند وم، چې

دا له.... (څخه، سره ...) او همداسې دا په... کې او پر...باندې، تر ... پورې او نور سنترپوزېشنونه دي، خو داسې نه دي؟

هغه اړیکویونه چې د را، در، ور سره راځي، برېښي چې پوستپوزېشنونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو دا له، په، تر او نور نو بیا کوم ژبني توکي یا ژبني څه دي او همداسې خپلواکه ترېپیوهېدنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا یواځې د یوه نومځري سره پرېپیوهېدنه لري یا یې په واک کې دي او بس.

که منلي مو وي، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دئ او له مې، دې، یې څخه همداسې برېښي، نو دلته هم دا ،، له، په، پر، تر... ، د داتیو حالت مورفېمونه دي او یا د ما، دتا، دهغه، ... سره یوځای داتیو حالت ورکوي.

بل لامل یې دا دئ، چې دا له او نور په را، در، ور کې دننه یا خوندي دي.

یو څو بېلګې:

له ما(-تا،-هغه....) څخه ولاړ. را (در، ور) څخه ولاړ.

تر تا پورې درورسېد. درپورې در ورسېد.

یادونه: که دا سم وي، نو ګورو، چې تر مورږ تل ناسم او زیات کاروو.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانی بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي یا لږ تر لږه ما، داچې دا له، په ، پر، و، تر نو په الماني او نګرېزي دا سې نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انګېرل:

۱ – له... څخه، یا ځانله له   vor; from

۲ – تر یا تر ...(پورې)   bis; until

غونډالې د ،، را،در، ور،، نومځاینیوو سره او ور څخه نوې روښانه ونه.

سپین په ۱۰ بجو درڅخه راړوان شو او په۱۲ بجو را پورې راورسېد

سپین په لسو بجو له تا څخه راروان شو او په ۱۲ بجو ترما پورې راورسېد.

دا پورته ،، له تا،، د ،، در،، په ځای او ،، ترما،، د ،، را،، په ځای دئ، نو دا ،،له،، پرته له،،تا،، او ،، تر،، پرته له،،ما،، څخه کومه بله ترې پوهېدنه نه لرئ، دا په دې پرېپیوهېدنه چې بلواک دي، څخه او پورې اړیکویونه دي. بیا دا ،، له،، او ،، تر،، اړیکویونه نه دي، لکه تراوسه پورې مې یا ښایي چې اندل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – په... کې   im, in

۴ – پر.... باندې یا پر   auf, of

۵ – و....ته   zu, to

۶ – له .. سره   mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو انډول دي:

څخه، پورې، کې، باندې، ته

یوه بېلګه: سپین راڅخه در روان شو او په لنډ وخت کې درپورې در رسیږي.

شپین له ما څخه و تا ته در روان شو او په لنډوخت کې به تر تاپورې ذرورسیږي.

دلته دې اړوند دې ته هم پام راواړول، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ور غي هم شته.

داد څېړلو خوندیونه راته پېچلې، خو له ردولو یا مخامخوالي راته ازاده یا خپلواکه برېښي.

بیا لنډ: که ،،له، تر، په، پر،، ، خپلواکه پرېپوهېدنې نه لري او د د نومیز نومځاینیوو سره د نومیز حالت بدلول خوندي لري، چې دلته یې لاس ته راوړنه، د خاوندوالي او داتیو حالتونو څرګندونه ده، دا په دې ترېپوهېدنه، چې بیا: له دوي سره دا حلاتونه بدلیږي.

هیله ده، چې پر دې باندې به یو له بل سره ګرمې خبرې ولرو.

یادونه: دا لږتر لږه رد نه شو، نو بیا به دا ورسره لیکم، چې له تاسو په کې د ردولو څه نه وو یا منل شوی.ستونځې په کې شته، خو د ستونځوبیو لپاره هم په پیداېښت کې پیداېښت لارې ورکړي.

د تاسو د سرې سینې څخه ډېره مننه.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولس ژبه، که -په پوهنه کې ورځنۍ شوې- پردۍ ژبه؟

موږ په ولس کې- داسې به ووایو چې – له پیداېښته غونډاری او غونډوسکه لرو. داروښانه کوو، چې داڅه شی دي، لکه د نړۍ د نورو ژبوپه لکسیکونو کې چې روښانه شوي دي.

غونډاری:

یادونه: شمېرپوهنیز فرمولونه نه راوړو.

په څمککچپوهنه کې غونډاری د غونډارۍ هوارې او غونډارۍ تن یا بدن لپاره کارول شوی نوم دی.

-غونډاری یوه هواره لري. ګوډونه او کونجن نه لري او ناپای ډېر اړخونه اړخونه لري(د ګردیو کرښې).

- هغه خپل منځ ټکي ته سیومتریک ده همداسې محورسیومتریک، که محور له منځټکي تېر وي.

- د غونډاري لویه ګردۍ هغه هواره ده، چې د غونډاري له منځټکي تېریږي. د هغې ګردۍ نیمی د غونډاري نیمی ده او لویه ګردی غونډاری هم نیموي، نو غونډاري نیمۍ یې بولو.

- غونډاری د یوه تن په څېر سوچبوچ د غونډوسکې بڼه لري.

- کوچنۍ ګردۍ ټولې د غونډالې منځ کې هغه کردۍ دي، چې په غونډاري کې د لویې ګردۍ کوچنۍ دي.

- د غونډاري ټوټې یا غونډاري غوڅې شوې ټوټې هغه تنونه دي، چې د وېشنې له لارې د لوي او کوچنۍ ګردي د ټوټونې منځ کې پرتي دي.

- که د غونډارې ټوټه نیمه غونډاری وي، نو سړی د نیمغونداري غږیږي.

- د غونډاري ډکی د هغې د هوا یا فضا منځپانګه پېژندل شوې، هغه چې د غونداري د پاسهوارې لخوا رابنده ده.

بل غونډارې ته ورته بدن یا تن

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډوسکه.

غونډوسکه له څرمني یا له مصنوعي (نه پیداېښتي) موادو څخه یو ګرد، په ورسره بلده ډول غونډارېډوله، ایلاستیکي لوب اله یا سپورت اله ده، چې موږ به له رینجاړو جوړوله. د غونډوسکو په څنګ کې د کلکو موادو جوړ لوبغونداري هم شته، لکه لرګی یاوسپنه او نور.

د پېژند له مخې غونډارۍ او غونډوسکه ورته څمککچیز تنونه دي، چې د لوبو بېلا بېل الات هم لري.

په ورسره بلده یا نورماله توګه غونډوسکې له هواډکو پوښونو ډکې وي، چې د پمپولو له لارې د یوه ټاکلي زور لاندې ډکېږي. ځانګړې یې د بېلګې په توګه د هاکي او د ګلف غونډوسکې دي.

دموږ موخه:

دموږ د ټولو پوهنېزو څانګو ټول مسلکي یا ریښه اړوند ویونه زیات یې عربي او ځنې یې فارسي دي. په دې خبرې نه کړو، چې ولې. د ټولو هغو وییونو، چې هغه په دغو پردیو ژبو کې پیداښتي شتون ولري، هغه هرو مرو په پښتو کې هم شته دی.

که موږ – لکه په نورو ژبو کې چې شوی- خپل یو نوم یا یو څه څېړو، نو دا سې مخ ته ځو یا باید لاړ شو، لکه دا د نورو ژبو ویونکي.

موږ به یې دلته یوائې دوه بېلګې راوړو.

اوس مو موخه دا ده، چې دا نو ولې کرة وبولو او همداسې په څمککچپوهنه کې دکري لپاره، چې بېرته همدا غونډوسکه ده یا غونډارۍ، غِونډوسکه یا غونډارۍ ونه لیکو. نور پوهنیز ویونه هم همداسې. موږ او تاسوخو به هم یو خت کې په لکسېکونونو کې دا خپل وییونه او نومونه داسې په شننیزه توګه روښانه کوو، چې یو شی څه شی دی.

د غونډاري بېلګې: د نسوارو غونډارۍ، باغکې، دلوبو غونډارۍ هم شته، چې غورځولکیږي او یوې ټکلي موخې ته د نږدېکېډو سره یې کټونکی څرګندیږي یارروښانه کیو او که غواړئ معلومیږي. همداسې مردکی، چې موږ به غوزان په کټل او یا چورلټی چې له لرګي به جوړه وه.

د غونډوسکې بېلګې: د موږ د هیواد په پیلابېلو ځایونو کې د لویو لپاره کارولکیږي. په لرګي وهلکیږي، په دیوال یې ولي او نور. موږ به دا له رینجاړو جوړولې، یاښه یې په کور کې به راته میندو او نورو خپلوانو داسې ګردې ګنډلې. نورې بېلګې: د پښو غونډوسکه. د واليبال غونډوسکه او همداسې د هاکي او نورې د لوبو غونډوسکې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایا موږ هم دا د هاکي او جلف کرې وبولو؟

داپورته تنونه مو چې یاد کړل، دا ټول باید بیاکرة وبلل شي، چې د ولس لپاره دپوهېدنې لپاره به پوره ستونځمن او دلیک کسانو لپاره به پوره نابلد یا ترې تېرېدونکي وي، چې ګوندې داد ژبې غنا ده، خو دا د ژبې په خپلو ویونو ناتوانول دي، چې په پای کې باید له منځه لاړ شي.

خبره په ښه او بد کې نه ده، خبره په اړیینوالي کې ده.

دا به ښه برېښي، که ووایو، چې د غوزانو ګټلو کرة؟

د پښو لوبو کرة، چې عربي یې کرةالقدم دی.

یوه غونډوسکه چې د ،، باسکټبال،، لوبه پرې کیږي، د باسکټبال کرة وبولو یا کرة؟

او همداسې د غوزانګټلو مردکي په ځای د غوزانګټلو کرة ووایو یا ولیکو او یا د نسوارو کرة یا دانورې د لوبو کرې او که څنګه؟

اخرئ پوښتنه: ولس دې له دې پیداېښت ورکړشوو نومونو څخه تېر شي او که دا د لیکلوست خاوندان دې، چې تراوسه – په خواشینئ باید ووایم – لا دومره ډېر هم نه دي او دا کار هم ورته ساده دئ، تېر شي؟

زه په دې اند یم، چې دا راته هرڅه ساده کوي، خو پوهېږم، چې له زده کړو څه څخه تېربدل هم پوره ستنونځمن دي.

که چېرې دا کار - چې باید له ښونځیو پیل شي- کېده نو هرو مرو به پنځه کاله وخت ونیسي، چې په هغو کې دواړه نومونه وکارول شي او بیا نو پښتو نومونه پاتې شي.

ستاسو د سترېکېدو بخښنه به راته کړئ.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکټر ماخان میړي شینواري کتابونو یا وته کتنه

د ډاکټر ماخان شینواري پوهنیز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپیر لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکټر شینواري نړدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې ریښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ویونو په ځای یا یې نوره هم ښه د مسلکي نومونو اندول پښتو ویونه لیکلي.(دا اندول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په درې کتابونو کې یې فزیک هم په پښتو لیکلی، دا په دې مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نومونړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو لیکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وایي، چې کړنې یې د ژبلار سره سمې او سم اندیزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ویونه د څېړنې لاندې نیولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۴ ۱ – پښتو ژبلار د ښوونځې لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۴ ۲ – د ژبې په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زیاتې لیکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زیات یې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

او کتابونه په کتابتون.کوم کې خوریږي، چې هلته یې بیا د کتاب په بڼه لوستلی شی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخام میږي لیکنې او ژباړې

د ډاکتر ماخان شینواري چاپ او ناچاپ لیکنې، چې هغه زیاته برخه یې له
ketabton.com څخه خواره شوې:

<u>:(Vienna (Austria 1988</u>

<u>لومړی:</u>

topological Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K
Page 117 – 122 ; general algebra 6 algebra : contributions to

<u>:(Vienna (Austria 1987</u>

<u>دویم:</u>

لومړی-und Aproximation durch Polynime in Universalen Interpolation
Diss . Uni. Wien . Algebren

دویم-*and Aproximation by Polynome in universal Interpolation*
the University of Vienna/Austria Dissertation at ,Algebras

لاندې د شمیرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له
خوا چاپ شوي دي
<u>:(Bonn (Germany 2000</u>

دریم: د شمیرپوهنې ستر کتاب : د شمیرپوهنې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ،
همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې
لیکنه به یې ځنو ځایونو غزېدلې او ځنې ځایونه ترې لرې شوي دي)
<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

څلورم: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د ګټې – او کټې د کټې
شمیرنه ، د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتیاوې پوره کوي
<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

:(Bonn (Germany 2003

شپږم: د شمیرپوهنې انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

اووم: د شمیرپوهنې الماني - پښتو- او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

dictionary German/ Pashto and Pashto/German Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

اتم: دفرنشیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی) (ketabton:com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
Germany): 2003) Bonn

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه
Formulas Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

:(Bonn (Germany 1997

یوولسم: د افغانستان په هکله سپینې خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې لیکنې:

: (Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې د برينکمن ليکنې چې له پرينکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموينې له پاره ګټور دي.

دولسم - شميرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

ديارلسم – شميرپوهنه د ښوونځي لپاره دويم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شميرپوهنه د ښوونځي لپاره دريم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شميرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصايه يا ستاتيستيک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – اناليزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – اناليزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښيز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

شلم - د شميرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

يوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ويشتم – فنکشنل اناليز(ketabton:com ته پورته شوی)

درويشتم – وکتور شميرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرويشتم – له www/grundstudium.info/linearealgebra. څخه:کرښيز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځويشتم – Georg Gutenbrunner ګڼونپوهنه يا د اعدادو تيوري(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما لیکنې
:(Germany) Bonn

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړۍبرخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي (ketabton:com ته پورته شوی)

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ویشتم - څمککچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېرۍ پوهنه یا سټ تیوري (ketabton:com ته پورته شوی)

یودېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک(ketabton:com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

څلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیګرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیونې یا حلونه یې(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیرپوهنې انګریزې پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږدېرشم – د شمیرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو وییونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه لیکنې دي، چې څنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو ځخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج ځخه خپرېږي: د ګروپونو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي ځخه تر اووم ټولګي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر- دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیونې سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېشي) او دالاندې د برینکن ځخه راژباړلي

یوځلوېشتم - فزیک لومړیبرخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ځلوېښتم – فزیک دویمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

درېځلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب یوې برخې ناسمونونو ته ګوته نیول شوې او ناسمونونه بیا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوی)

ځلورځلوېښتم – د فزیک کوچنۍ ویونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه ځلوېشتم – پرېپوزېشن یا اړیکویونه.(ketabton.com ته پورته شوی)

شپږځلوېشتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ویونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه ځلوېښتم – پښتو ژبلار یا ګرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته ځلوېشتم – ژبسمون (که غواړۍ دویم غزېدلي لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې ځخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.(ketabton.com ته پورته شوی)

تازه لیکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توګه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج ځخه خورېږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوته نیول شوي او په دلایلو روښانه .شوي، چې ژبمینوالو لهپارهیې لوسته او ګوتنیونه اړیینه ده.

نهه څلویښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰(ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوسم – ژبې مري او نورې لیکنې ۲۰۲۰ (ketabton.com ته پورته شوی)

دا اوس خورنې ته چمتو: هیله ده چې کتابتون.کوم (ketabton.com ته پورته شوی) کې یې وکتلی شئ

یوپنځوسم- پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره. همدا کتاب

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکټر ماخان میرې شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل يې نوم ،،میرې،، وو. د رحمابابا لیسه کې نوملیکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شینواری

د پلار نوم: ارواښاد نورالرحمان

د مور نوم: ارواښاده پستو

د نیکه نوم: ارواښاد حسن خان

د نیا نوم: ارواښاده صبره بي بي

دزیږېدو کال: ډاکټر ماخان شینواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپټمبر په ۱۵ نېټه زیږېدلی دئ (دا خو هغه رسمي ز ک دئ. سمه نیټه يې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې باید وي، خو تره مې وایي ۱۳۲۰ ه ک دئ)

د زیږېدو ځای: ننګرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په مورګې کلي کې زیږېدلی.

د مورګۍ غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیه، ګلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځې هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورګۍ لومړني ښونځي، چې دی يې هم د لومړنیو زدکوونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بیا له دریم تر ۱۲ ټولګې پورې له ۱۹۵۴ تر۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم تر ۱۲ ټولګي پورې د خپل ټولګې اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپټمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تګ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ويانا اړوند مودلينګ کې د الماني يا ښه يې اتريشي ژبې او د ديارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وينا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زياتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکترۍ په اخستلو بريالی شو(دا نو پوره ستونځې دي).

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنيو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ دمارچ لومړۍ نېټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوريت سفارت کې د سفير دندې د شارژد افير(صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سياسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پيداښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د رياضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شينواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹ ۹۷ څخه همدا د کتابونو ليکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان ميړي په ۱۹۷۲ کې له لرې د ميرمن ښاپيرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتريش ويانا ته ورغلی.

ده د ميرمن ښاپيرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتريش ويانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچيان وبخښل، چې څانګه او اباسين نوميږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسين ملي اقتصاد او ټولنيزه سايکولوژي لوستلې.

ډاکتر شينواري ته د پوهنيزو هلو ځلو له امله ستاينليکونه:

۱ ــ د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ ــ د افغانستان کلتوري ټولنه کولن ميشنيش. جرمني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library